

МІЙ СВІТ

WE AND THE WORLD

УКРАЇНСЬКИЙ
МІСЯЧНИЙ
МАГАЗИН

Ukrainian Monthly Magazine. EUCOM, HQ Civil Affairs Division, United Nations Displaced Persons Authorisation No. 347.

Sponsor : International Refugee Organization.

Printer : Jos. C. Huber KG., Diessen vor München.

Circulation : 3000 copies.

Publisher :
Mykola Kolankowskyj

Address :
Mittenwald/Karw.
Schließfach
Germany
diasporiana.org.ua

Представники за кордоном:

- L'Afrique du Nord:** Dr. Wolodymyr Sawtchak, Barrage de Ben-Metir,
Ain-Draham B. P. 15, Tunisie.
- Australia:** L. Sklepikowycz, 189 Albion St., Surry Hills, Sydney,
N. S. W.
- Argentina:** Nykola Denysiuk, c. Carapaligüe 790, Buenos Aires.
- Belgique:** Zbenko Roman, 9 rue des Brasseurs, Louvain.
- Brasil:** Natalia Dubycka, Curitiba, Rue Brigadeiro Franco 521,
Parana.
- Chile:** Iwan Biloskurskyj, Santiago de Chile, San Nicolas 1381.
- England:** B. Skorobohatyj, 449 Two Ball Lonnen, Fenham,
Newcastle upon Tyne.
- France:** Mazur C., Ing. Chem., I. Av. Pasteur, Moissy/Cramayee
(Seine et Marne).
- Italia:** M. Matyczak, Passagiata del Gianicolo 7, Roma.
- Osterreich:** Mgr. O. Tiuschka, Innsbruck, Herzog-Friedrich-Str. 22/3.
- Schweden:** Walerian Fedortjuk, Lostigen 4, Spanga.
- U.S.A.-Canada:** Mrs. Wolodymyra Smvk, c/o Joseph Zayatz,
320 S. Wilbur Ave, Syracuse N. Y.
-

МИ І СВІТ

український місячний магазин

Рік 2

січень-лютий 1951

Ч. 6

Клявс Ман

Одна безжурна днина

Мадам Леру, власниця готелю де ля Пляж, гуторила з двоїма старенькими гістьми, що їли 'обід у тінистому городці перед готелем.

— Сьогодні дуже спокійна днина, — сказала мадам Леру. — Справжня неділя.

Вона дивилася блакитними очима на стареньку жінку, що клала великий шматок шинки на ще більший кусник білого хліба. Ця жінка їла дуже багато. На її обличчі малювалася якась просто злослива достойність, коли вона пожерала з тарілок незмірно великі пайки. Сідоголовий, блідавий та охлялий чоловік, порівнюючи з, нею, був поміркованішим: уникав важчих страв, залишав дещо на тарілках. Обое були схожими на старе подружжя, він дещо слабший і хоровитіший за неї. Насправді ж, вона бу-

ла матірю цього шісдесят-дев'ятьрічного чоловіка; їй же ж самій минав дев'ядесьятьперший.

Майже заклопотано спостерігала мадам Леру, з яким впертим поспіхом старенька проковтувала в безпорядку сардинки, редьківцю та сиру шинку.

— Так, це прекрасна днина, — повторила мадам Леру та споглянула попри стареньку на затінену пальмами площу потойбік, де ледь ворушилася лінива юрба.

Море спочивало в насиченні, безконечній блакиті. Карі вітрила небагатьох рибальських човнів важко гойдалися від мирного подиху півдня. Мадам Леру була така вдоволена цим краєвидом, що мусіла сміятися. Зі своїми сорок роками вона була буйна й здорована. Її рожево на-

пудроване лице було енергійне, приемне й інтелігентне. Вона була колись кабаретовою артисткою, потім власничкою музичної галі в Тунісі, аж врешті осіла тут, поблизу Тульону. З готелем велося їй добре.

Вона піднесла любезно незугарним, важкуватим рухом руку, щоб впорядкувати фризуру. На її сбличчі все ще грала усмішка. З якогось відчиненого вікна пролунала музика; грав грамофон. Перед готелевим городцем, де був ще вузький кусник дороги, що кінчилася доволі високим, спадаючим у блакитну воду обривом, сів, підсвистуючи, якийсь молодий чоловік у напів закритий віз. З вікна лунало солодке та зворушливе: „Тоді я сказав тобі бувай здоровा...“

Молодий чоловік почав іхати незвичайно швидким темпом назад: він хотів обернути свій віз на дуже вузькому куснику дороги. Нараз пронісся тріскіт, плюскіт, вода бризнула високо вгору. Віз впав у море. Старенька, тримаючи в руці склянку з вином, скрикнула сиро-горляно, мадам Леру — срібно-чисто.

Впродовж кількох хвилин збилася в купу людська юрба.

Площа й променада, опустівшись, спокійно розляглись на сонці. Все живуче зібралося в страхітливій цікавості на місці нещастя. Одні говорили, інші один наперед одного кричали, але ніхто не поспішав з поміччю. Така жахлива річ, такий глупий випадок давно вже не траплявся.

Який жалюгідний вид! Чотири колеса перевернутого воза ще визирали з води, що забарвилась каламуттю, — це намул сколотився на болотнистому дні. Більш нічого не було видно. Але де ж чоловік, що керував возом? Невже втопився? Хтось скрикнув у юрбі. Споміж хвиль виринув чоловік, з розтятим чолом та подряпаним обличчям. У розгоні його викинуло з воза далеко в воду. Йому нічого не сталося. Врятувався, неначе чудом.

Йому було не більше як двадцять років, худий і довгий. Сорочка з короткими рукавами та сірі штаны, промокнувши, поприліплювалися до тіла. Збурене волосся звисало на закривалене чоло. Кілька хвилин він глядів зовсім розгубленим зором, сліпим з досади, на юрбу, що обступила його і його нещастя. Тоді нагло обернувся, поглянув на чо-

тири колеса, що мелянхолійно виставали з води, та в наглій розпуці притиснув руки до висок. Його гострі лікті випнулись мов гротескові, патетичні крила.

„О Боже! — крикнув, і тепер заблистили його очі під закривавленим чолом, — о, Боже, мій Боже, — яке нещастя!“ Він був південним французом і говорив діялектом цієї сторони, що любо вражав вухо. Одна жінка крикнула з гурту: „Він живе!..“ — наче щойно тепер це помітила. Гурт засміявся: раз із жінки, а також з полегші, що молодий чоловік був врятований.

„Хлопець мав щастя!“ — говорили чоловіки. Одні одним оповідали, як дійшло до катастрофи. „При обертанні“, говорили поважно молоді рибалки, що бачили нещастя зблизу. Якийсь старший пан засміявся. „Він міг був попасті під авто й втопитися!“ — подразнено розказувала якась оглядна жінка; можна було помітити, як мороз пробігає по її спині, так яскраво вона малювала собі нещастя, що могло трапитися.

Вміжчасі молодий чоловік відігравав свою велику драму: це був примітивний, гарний театр, при тому граний

з серцем. Він підносив вгору очі, притискаючи руки до висків або встремлював їх у волосся та ходив великими кроками то сюди то туди. Він нарікав, аж ревів, а слози капали по його білім, подряпанім обличчі, мішаючись із кровлю, що спливала з чола. „Це жах!“ кричав, прориваючи коло спочутливих глядачів та мандруючи неприятливим кроком аж до готелевого городця й назад до побережжя, де товпа людей його наново оточувала. „Це страшне, як це могло мені притрапитися! Наш прекрасний віз! О горе, о горе!“

Молоді люди поклепували його, погішливо, по плечах; старі панове пробували успокоїти його легковажною усмішкою. „Будьте вдоволені, що ви вийшли з цього з життям!“ — казали йому. Але він виривався всім, що хотіли його затримати, і дальше бігав, і далі розпачав: „Як це могло мені притрапитися!“

Жадібна бабуся стояла в першому ряді глядачів — її з пошаною пропустили — і пожерала цікавими очима сенсаційну подію. Її старенький син запропонував приголомшеному, коли той проходив повз нього, цигарку із свого етюї. Молодий чоловік

взяв цигарку великими, досить спрацьованими руками. Він на деякий час припинив свій розплачливий біг, щоб взяти вогонь, що його йому подали; тоді, звернувшись до бабусі, він пробурмотів поспішно й конвенційно: „О мадам, який я нещасливий, о, я нещасливець!“ Опісля побіг далі, жадібно курячи під час бігу й голосіння. Мадам Леру з'явилася ділово з коняком. Коли нещасний швидко випорожнював шклянку, вона гляділа на нього підбадьорюючи своїми чистими, досвідченими очима.

Дехто з юрби впевняв, що знає цього чоловіка. Він з Тульону — казали, — працював у тропічних краях. Тамошня спека йому пошкодила, йому щось бракує, не має „всіх дома“. Інші заявляли, що бачили його при сніданку в маленькому ресторані біля пристані. Він забагато випив, чимало аперітів і досить червоного вина. Так то діються такі нещастя.

З дико висловлюваних, уривчастих скиглінь молодого чоловіка можна було з часом дізнатися про причину його надзвичайної роз公社і та про історію цього випадку, що його вже направити годі. По-

шкоджений віз належав не йому, а його швагрові, і він позичив його тільки на неділю. Цей швагер — це мабуть дуже небезпечна людина, що жахливо помститься, — таке враження можна було мати з неартикульованих звуків нещасливця. „Як це могло мені притрапитися! Ах, я ж не бажав нічого, тільки зробити собі одну без журну днину, одну без журну днину в тижні! Віз пропав, — ох, я нещасний!“

Привезли крана. Робітники почали прив'язувати колеса затопленого авта ланцюгами та підносити віз угору. В своїх синіх штанах вони бовталися у воді, що сягала їм до живота. Молодий чоловік скочив до них та, вимахуючи руками, стояв між ними у воді, тримаючи вогку цигарку в шорстких пальцях. „Туди віз!“ — кричав раз-по-раз, оглядаючись. „Сильніше прив'яжіть!“ — наказував робітникам. Мій шурин мене уб'є! Одна без журну дніна в тижні! Ох, я нещасливий!“

Людей на побережжі щораз більшало. Робітників підбадьорювано жартами й фаховими порадами. Один робітник зігнувся, щоб здолини підтримати віз, що підносився повільно з води.

Нагло зігнутий випростувався, його лице було бліде, смертельно перелякане. Він дивився хвилину на вимахуючого руками, що свій дикий словний потік переривав смоктанням цигарки. Робітник зігнувся удруге й повільно витягнув з-під воза на поверхню води щось ясне, м'яке. Це було людське тіло — тіло молодої дівчини. Тепер воно лежало, підтримуване руками робітника, мов пливало на блакитній поверхні води.

Запанувала тиша, мов льодовий вітер обвіяв усіх. Хвилину-вічність ніхто й не ворухнувся. Молодий чоловік, закаменівши посеред свого театрального жесту, цигарка все ще поміж пальцями, вдивлявся в натрудоватіле лицезрівкою своєї мертвої любки.

Робітник, нагло задрижавши, опустив тіло, що без звуку поринуло знову у воду, неначе в свою батьківщину. Крик пронісся з юрби. Молодий чоловік все ще не ворушачись, промовив зовсім тихо:

„Я забув про Люізу...“

Клявс Ман — найстарший син Томаса Мана, публіцист і письменник, помер в 1949 році, похований в Каннах, на його улюбленому Блакитному Побережжі. Його найпопулярніші романі: „Втеча на північ“, „Патетична симфонія“ (роман про комп. Чайковського), „Мефісто“, „Вулькан“ та новеля „Закратоване вікно“. Писав німецькою та англійською мовами, Письменник — жидівської національності.

ЖАХЛИВА ЗБРОЯ

Один американський воєнний звітодавець розповідає про нову жахливу зброю, що її вперше застосували американці, проломлюючись з червоного оточення біля Пузану. Це так звана напальм-бомба. Вона складається із сумішки нафтенів з кокосовою олією (назва з перших складів: на — нафтени і паль — пальмова олія). Трапивши на опір, бомба спалахує полум'ям з температурою 1500 — 2000 ступенів Цельзія. Впродовж кількох хвилин вкриваються вогнем дві тисячі квадратних кілометрів. Хто не гине від попарення, той пропадає з браку повітря, бо напальмові бомби просто висисають кисень.

Ор. Питляр

Австралійське Різдво

Ми вже привикли до того: за два тижні до нашого Святвечора бачити довкола нас інше, чуже Різдво, польське, словацьке, чи німецьке. Бачити й порівнювати його до нашого.

Перше, що кидається нам увічі в австралійському святкуванні Різдва, це його безтрадиційність. В нім не лишилося майже нічого з того вроочистого, церковного й родинного свята, яке ми пам'ятаємо з нашої батьківщини, яке ми бачили і в європейській скитальщині. І коли навіть побачите в тій чи в іншій австралійській хаті німецьку ялинку чи австралійську різдвяну омелу, то вони виглядають тут ніби заблуканими. Новий континент, континент без історії й традиції, витворив собі інші форми різдвяної радості.

Перша з них це „Крістмас шоппінг”, передсвя-

точний ярмарок подарунків. У розпалених сонцем, вузьких вулицях затісного сиднейського „сіті” (хтось злобний сказав, що в цілому Сидней є тільки три справжні вулиці) метушиться натовп. Галасливий, заклопотаний і веселий. Кожний спішиться купити подарунки всім своїм малим і великим, близьким і далеким приятелям, усім родичам і своїкам. Для цього треба мати неабияку пам'ять, фантазію і... готівку.

В універсальних магазинах, яких по два, по три на кожній

Парк у Сиднеї (Австралія)

вулиці, у великих крампіцях, яких власники переважно наші таки „земляки” з Белза й Бердичева, така товкітня, що й протиснутись не можна. Слабших покупців виносять зомлілих із натовпу. Біля великого мосту „Гарбор брідж” тягнуться „хвости” авт довжиною в добрий кілометр. І на вулицях тісно від авт (в Сиднею на кожного четвертого мешканця припадає одній авто). Ледве дають собі з ними раду високі й симпатичні по-ліцаї, вроочисті в своїх білих тропічних шоломах!

Подарунки пливуть річкою із Сіті в передмістя, щоб урешті, в різдвяній ранок, причалити у великих і малих, дитячих і найлонових панчішках і в грубих, вовняних скарpetках, як пода-

рунки від „Батька Різдва”, чи пак „Сента Кльоса” (це так виглядає наш святий Миколай, в американізованій діялектичній формі).

— — — — —
Друга, може ще важливіша, різдвяна атракція, це звичайне „гев е дрінк” (випиток), тільки в побільшеному, святковому, розмірі. Це не має нічого спільного з нашою „різдвяною чаркою”. Тут вони не другорядний атрибут, а так сказати б, „суть” святкового обряду.

Вже в останній робочий день перед навечерям, в усіх фабриках і установах важко стрінути тверезу людину (звичайно за винятком нових „майґрантів”, дивних людей, що не люблять пити й складають гроші на книжечку в банку). Навіть найскупіший шотляндець, ваш „бос” чи товариш праці, в цей день готовий заплатити вам пиво, вино чи джін. Це ж знак доброго товариства й святкової приязні до людей.

Це саме повторяється й у день Навечер'я. Гянство у переповнених „пабах”, на-

Пляж у Менай (Сидней)

встоячки, приймає нечувані на-
віть у Сиднії форми. І хоч у са-
ме Різдво „лаби” закриті, то це
нічого не шкодить. Бо більшість
добрах сиднейців наперед забез-
печилася у відповідну кількість
пляшок — гульня може продов-
жуватись далі, у приватній, ска-
зати б „родинній” формі.

Звичайно, це не значить, що
сиднейці цікавляться тільки чар-
кою. Під час свят проявляється
й інша друга велика пристрасть
— спорт. На Центральній Стан-
ції натовп бере приступом по-
тяги на Південне й Північне По-
бережжя, до туристичних ре-
сортів Блакитних Гір. А на зали-
тих сонцем, обсаджених пальма-
ми й тубільними соснами, роз-

кішних сиднейських пляжах —
рекордова кількість купальни-
ків, четверть мільйона людей. Во-
ни гріються до сонця на жовто-
му піску, що „співає” під ногами.

Від океану віє легкий бриз,
море блакитно-замріяне, тільки
злегка гойдається хвиля аж ту-
ди — по далекий горизонт. У за-
ливі лиш кілька човнів-дощок,
поганий сьогодні „серфінг”. Але
при березі хвиля росте й пі-
ниться, біліє буруном і кидається
звірюкою на ввесь різоколі-
ліровий, обсмалений сонцем на-
товп. На пляжі галас і сміх, на
пляжі незвичайна святкова ве-
селість. Вона може заразити
й нас, що під чужим, гарячим
небом мріємо про хрусткий сніг
і морозні іскри під сонцем, мрі-
ємо про наше Різдво...

Одна літня жінка, сповідавшися, говорила: „Всечесний От-
че! Я признаюся, що кожного дня вранці стаю перед дзеркалom,
зовсім гола, й любуюся своєю красою. Чи це великий гріх?” —
„Ні, — відповів священик. — Це тільки велика помилка!”

КОМУСЬ ЩАСТЯ, ЯК І ЧОЛОВІК ПОМРЕ!

Вдова Джюдітта Корті, з італійської місцевості Корті, взя-
лася грати у футбольне тето. Вірна пам’яті чоловіка, вона за
основу свого типування взяла трагічний день його смерти. І —
вірите! — виграла 42 мільйони лір.

Так умирають японці

Токійський процес над воєнними злочинцями, та паралеля янорнберзького процесу, тривав куди довше і закінчився щойно в грудні 1948 р. стратою сімох головних обвинувачених. Також сам перебіг процесу набагато різнився від німецького. Тоді, коли німецькі оборонці вперто твердили, що підсудні є невинними, бо вони тільки виконували накази легальної влади, і вся вина падає на мертвого Адольфа Гітлера, що був вибраним вождем німецького народу, — то японці робили якраз навпаки: підсудні силувалися цілу відповідальність перебрати на себе, щоб тільки відтяжити свого цісаря та зберегти свій народ перед збірною відповідальністю.

Наочні свідки оповідають, що це було просто зворушливо слідкувати за тим, як два міністри: військових справ і фльоти, які під час своєї діяльності були запеклими ворогами, робили все можливе, щоб один одного відтяжити та всю вину взяти на себе. У відрізненні від Нюрнбергу, токійська судова розправа відзначалася великою чесністю

та суворим зберіганням товари- ських форм. Наприклад, під час відчитування присуду підсудні піднялися зі своїх місць та прийняли вироки смерти, глибоко вклонившись суддям. Цим висловлювали подяку судові за те, що він дав їм змогу прийняти на себе вину за війну і поразку та відпокутувати її свою смертю. Японський народ прийняв їхню смерть на шибениці як жертву за народ і цісаря.

Під час понад трирічної слідчої тюрми підсудні виявили велику рівновагу духу. Майже всі вони займалися читанням японських і китайських класиків та складанням і каліграфуванням віршів.

В Японії є звичай, що кожний засуджений на смерть перед виконанням вироку складає один або більше таких віршів та, власноручно їх написавши, пересилає на пам'ятку своїй рідні та приятелям. Такі „смертні вірші” є складані або в короткій 17-складовій формі Гайку (віршова схема: 2 — 7 — 5) або в деяшо довшій 31-складовій формі Танка (віршова схема: 5 — 7 —

5 — 7 — 7). Форма Гайку мусить назовні описувати природу, згадуючи про пору року. Однаке, він має звичайно якесь скрите, внутрішнє значення. Наприклад, смертий Гайку генерала Тоджо звучить:

„Багато тисяч років
Сходитиме блідий зимовий
[місяць]
Все наново.”

Присуд проголошено взимі, під час зимової повні. Місячна повня означає за старояпонською символікою — нещастя, смерть, війну. Отже, вірш Тоджо може означати: 1. національні нещастя є проминаючими, як місячні фази, отже й для Японії прийдуть знову країні часи; 2. смерть одиниці є щось проминаюче, як місячна зимова повня; 3. нерозумно обтяжувати одиницю відповідальністю за війну, що є періодичним і невідхильним природним явищем, як невідхильним є схід місячної зимової повні.

З наказу ген. Мек Артура присуд мав бути виконаний вранці 22. грудня в першій годині по настанні зимової повні. Тому що в Японії все має символічне значення, і є звичай говорити радше образами, як словами, то цю символіку японці зрозуміли негайно: як година зимового звороту сонця є найтемнішою годиною року, що після неї дні

знову стають довшими, так і ця екзекуція є найчорнішим пунктом японської історії, але разом із кінцем тяжкого часу проби та початком підношення сонця, яке є національним символом Японії.

Американські пресові кореспонденти приблизно так описують саму екзекуцію:

Після періоду незвичайно теплої погоди, напередодні 22. грудня скопив сильний мороз. Сімох засуджених повідомлено 15 годин наперед про термін екзекуції. Тоджо прийняв цю вістку, весело сміючись та жартуючи, і відповів по-англійськи: „окей, окей!” Він подякував командантові тюрми за пристойну й гідну поведінку під час ув'язнення та сказав, що він боявся, щоб не збудили його нагло зі сну та не стратили, не даючи змоги раніше у відповідній формі подякувати управі в'язниці; тепер він радіє, що може це зробити.

В кілька хвилин по дванадцятій приведено Тоджо, Матсуї, Доїгару та Мута на в'язничне подвір'я; три інші засуджені ждали на свою чергу в малій буддійській каплиці побіч. На в'язничному подвір'ї лежав іней, повітря було мрячне й вогке. Найстарший із засуджених, Матсуї, трясучись від холоду, старости й пережитого, випростався і крикнув тонким старечим голосом:

„Тенно Геїка Банзай!” (Дослівний переклад: Його Маєстатові Цісарю: десять тисяч років!) І три інші старці вигукнули той самий старовинний традиційний оклик японської армії, що з ним на устах умерло стільки японських воїків: „Банзай, Банзай, Банзай!”

Це й були їхні слова, що в них було сказано все. Ніхто з них не промовив уже під шибеницею ні словечка.

Після цього чотири засуджені передали асистуючому буддійському духовникові свої буддійські вервиці, низько кланяючись. Тоджо віддав також свої окуляри та свої штучні зуби, просячи передати це родині. Вже раніше вони передали родині своє втяте волосся та обяті нігти, щоб можна було справити їм буддійські похорони, навіть у тому випадку, коли б влада відмовилася видати їхні тіла.

Коли вони йшли до камери смерти, військовий кат, старшина в ранзі капітана, запропонував їм по цигарці. Вони взяли,

запалили їй подякували. Ставши біля камери, вони без ніякої допомоги піднялися східцями 13 ступнів угору, до шибениці, схилилися ще раз глибоко в напрямі цісарського палацу та стояли просто, без поруху, аж поки воїди не наклали їм на голову чорних каптурів, а на шию — петель. Хвилину після того, як вони переступили поріг камери, опали водночас усі чотири рухомі підставки.

Кілька хвилин пізніше приведено під шибеницю трьох дальших засуджених. І вони підійшли без допомоги на 13 ступнів, схилилися глибоко в напрямі цісарського палацу та переступили поріг камери.

Буддійський духовник, єдиний японець, що йому дозволено глянути на їхні тіла, сказав, що їхні обличчя були „усміхнені, спокійні й чисті”.

Всі страчені лишили прощальні вірші у формі Танка.

(За час. „Die Tat”)

МАЙНО МУССОЛІНІ

На 72 сторінках машинопису списане майно, що його сконфіскував італійський уряд по смерті Муссоліні. На списку 5734 предмети. Крім столів, крісел, фільмових та фотографічних апаратів тощо, є там: „подвійне ліжко, що в ньому бракує побічні”, „пара майже нових ґумових чобіт”, „статуетка німецького старшини на коні, без ноги і хвоста”, „скрипка з порваними струнами”, 14 ушкоджених тенісових ракет”, „Майн Кампф” Гітлера і т. д. Є також записник, що в ньому Муссоліні нотував найніжніші дані про своїх найближчих працівників.

Японія — союзник чи ворог?

Советська преса щораз голосніше кричить про те, що Америка бажає скласти з Японією сепаратний мир та наново її озбротити. Зокрема підкреслено цитують кремлівські політики слова з промови японського прем'єра міністрів, що він виголосив її після розмови з Джон Фостером Даллесом та ген. Мек Артуром. Йошида говорив: „Японський уряд розгляне в світлі теперішньої зовнішньої і внутрішньої ситуації систему організації поліції та безпеки на морі. Японії вибила година, коли вона відіграє важливу роль в боротьбі з комуністичною агресією.”

Спеціальний посол Трумана, Джон Фостер Даллес, уже давніше заявив, що „Америка напружить всі свої сили, щоб гарантувати безпеку Японії та стабілізувати її внутрішні відносини, якщо вона виявить добровільно охоту співпрацювати з Об'єднаними Націями”.

Москва повела останніми днями знову атаку на японського пісаря Гірогіту, домагаючись визнання його воєнним злочинцем та засудження. Вона знає, що не багато віде з комуністичними гаслами, як довго існує в Японії

лад, що гарантує неторканість пісаря. При цьому Кремль, з допомогою азійського комінформу, вживає всіх способів, щоб скомунізувати японські острови та втягнути Японію в систему советського Далекого Сходу. З цією метою большевики перевищують японських воєннополонених в комуністичному дусі. Атакування Москвою американської концепції сепаратного миру та задуму зорганізувати тихоокеанський пакт на зразок атлантического, свідчить про те, що такий розвиток ситуації був би для можновладців Кремля дуже неприємним. Це перекреслило б здійснення основної мети далекосхіднього російського імперіалізму — свободного доступу до тихоокеанських вод. Бо посідання Владивостоку, Порт Артуру та навіть опанування Шангаю і Кантону не розв'язує проблемами, якщо Японія залишиться під впливами Америки й Формоза буде базою для американських літаків і флотів.

Переможець — добродієм

Японія сміється в кулак. Переможець виявився рівночасно добродієм. Країна Сходячого

Сонця вміє використати рожеві дні американського залишання. Політика Мек Артура створила умовини для повороту на політичну арену консервативних груп, що правили Японією перед Перл Гарбором.

Знову будиться японський націоналізм. Національно свідомий і гордий японський народ не залишиться на довший протяг часу безвільним сателітом. Досить пригадати, що в минулому році найпочитнішою японською книжкою була праця університетського професора Сінсо Ганаяма, п. з. „Відкриття миру”. Автор книжки є священиком і він супроводив у 1948 році на шибеницю генерала Тойо та інших воєнних злочинців. У своїй книжці він звеличує їхній чин. Японський народ у своїй масі далі вірить в божеське походження свого цісаря та жде рятунку від цього „найбільшого небесного володаря”.

Незвичайно здібний політик, теперішній прем'єр Йошида прекрасно використовує ситуацію, ставлячи тим більші домагання, чим більше росте комуністичний тиск. Останнім його шахуванням американців була його заява, що він і не думає піддавати ревізії т. зв. противоєснну клявзулю в новій японській конституції. Це дає до думання, що за таку ревізію прийдеться аме-

риканцям особливо дорого платити. Вже тепер видно, що Японія не думає бути надто податливим альянтом. Японці бачать, що ніяка господарська допомога альянтів не буде вистачальною та що уздоровити господарську ситуацію може тільки вільний обмін товарами з Китаєм і Мандріурією.

Мир, що його ще не виграно

Окупаційний режим Мек Артура в Японії доказав впродовж цих неповних шість років просто чудес. Висідаючи 30 серпня 1945 року на аеродромі в Атсугі, ген. Мек Артур побачив країну, що її міста були зруйновані, роками здобувані позиції на азійському континенті — знищенні, що його мільйонові армії були розкладені та розсіяні по тaborах в Сібірі та Китаю. Інфляція і корупція святкували оргії. При цьому окупаційний режим мусів наперед думати про знищенння ворога, а не про відбудову зруйнованого краю. І Мек Артур вив'язався зі своєї ролі прекрасно. Правда, йому щасливо склалися обставини. Він зустрівся з народом, розбитим до щенту, який сліпо виконував його накази. В своїй діяльності він не зустрічав перепон від інших альянтів, бо не мусів ділити з іншими своєї влади. Отже, він доволі швидко оживив промисл та

зовнішню торгівлю, спираючи єн на доляр у тривалому відношенні. Реалізування початого в 1948 році т. зв. п'ятирічного Мек Артурового пляну каже очікувати в 1952 році вже вирівняного японського бюджету. Мек Артуріві пощастило зберегти Японію перед комунізмом, замінити недавнього ворога в альянта та бути свідком нового відродження світової імперії. Японія має статися арсеналом азійської відбудови і заборолом проти комунізму на азійському материкові. Мек Артур може вповні рахувати на підтримку японських промисловців, бо вони виключно здані на американські сирівці й кредити. Сталося чудо: експорт цвіте, фабрики посилено працюють, продукція росте з дня-на-день (до цього чимало причиняється війна в Кореї).

Але все таки Америка дивиться скептично на Японію. Словам Мек Артура, що в серцях японців зайдли ґрунтовні зміни, ніхто не вірить. Японці здавна відомі з того, що вміють достосуватися до всяких обставин. Почавши від цісаря, а скінчивши на дроворубі, нікому з японців не можна вірити, — кажуть скептики — що вони одного дня перейдуть на бік противника або, щонайменше, у випадку війни не захочуть зберегти собі вигідну

позицію стороннього глядача.

Конфлікти, що були причиною вchorашньої війни, все ще існують. Оздоровлення Японії без китайського, манджурського та корейського ринків є неможливе навіть і тоді, якщоб західні держави відкрили японцям свої ринки в передвоєнному розмірі. Але й на це не заноситься. Коммонвелт, зокрема Австралія, виявляють мало охоти визнати Японію альянтом. Географія та історія роблять Японію для Австралії не меншою загрозою від Советського Союзу. Безсильність азійських народів, ще вчора окупованих японцями, страх перед господарським і військовим відродженням вchorашнього ворога й страх перед японською конкуренцією на світовому господарському ринку — ще більше комплікують справу.

Японці стиха надіються на війну між СССР і Китаєм по одному боці та західнім бльоком — по другому. Переможець — хто ним не був би, — перебере по війні політичні цілі свого противника. Для їхнього здійснення буде йому потрібною Японія. В тій ситуації вона знає свої шанси.

Мек Артур ще не виграв мир з Японією. Її замасковане обличчя залишилося ще загадкою і для нього самого. (Ф. Ф.)

В Південній Парані

(З подорожніх записок священика)

Серпневого зимового дня я сиджу в залізничному вагоні та, пріночи від спеки, вичікую, коли поїзд рушить і повезе мене з горбовинно-степової станції Понта Гросс на північ, до станції Сенжес.

Врешті їдемо. Бразилійська залізниця досить ідилічна. Кляси тільки дві. Передлілок нема. Некурці мають присміність їздити разом з курцями. Журнал, овочі та їжу послужливі гарсони в обох клясах принесуть вам під ніс. Самозрозуміло, що не даром.

Минаємо місто Кастро, станцію Япо та інші. Вже вечеріє. Поїзд зупиняється в долині серед степу. Якийсь безплатний

спікер пояснює, що наша льокомотива приспішила на цілої пів години, отже мусить заждати. Виждавши, їдемо далі і пізно вечорі приїздимо на станцію Сенжес із півгодинним... спіненням. Звідтіля до української оселі Руй Барбоза ще 10 кілометрів. Везе мене фірою веселій та балакучий чоловічок. Везучи, приспівує „Ще не вмерла Україна...

В Руй Барбозі є українських родин коло шістнадцять. Кожна хатина обвита помаранчевим садком. На полях тут плекають головно бавовну. Сють також кукурудзу, пшеницю, жито, риж та трохи картоплі. Українська

дітвора гарно співає і молиться по-українськи. Це заслуга вчительки, п. Моніки Борщівни. 11. серпня. Рано-вранці я їду „жардинейрою” (так тут називають автобус) на другу українську оселю Фазендію (по-українськи — фільварочок) коло містечка Вен-

Українська плянтація кави (Бразилія)

цеслав Браз. Наших родин тут близько сорок. Всі багаті. Плекають риж, кукурудзу та збіжжя. Церковця — невеличка. Між дітьми, що їх виховують сестри-служебниці, зустрічаю також

дівчинку бразилійку, що вчиться української мови, бо така виразна воля її темно-

смаглявих батьків. Місцевий „префейт” (щось більше як європейський посадник), зустівши зі мною, говорить, що містечко розвивається так прекрасно головно завдяки українським колоністам. Оповідає, що були там уже німці й поляки-мазури, але одні й другі скоро винародовилися, не причинившись до розвитку міста. Бо тільки зберігши свою рідину душу та свої мистецькі цінності, можна причинитися до всесвітнього культурного розвитку.

Цілий наступний день, почавши від 4 години ранку аж до 11.50 години ночі, їду поїздом на Апукарану, що лежить уже у справжній Північній Парані. І щойно третього дня, о год. 3 по-півдні, вкритий червоним пилом тамошньої землі, заходжу

Українські діти серед цукрової троші (Бразилія)

до українського плянтора кави п. Ковбича, що приїхав до Бразилії аж із Боснії. Бачу великі зруби на місці ще недавнього пралісу. Поміж спопелілими гіллячками ледве видні ямки. Там посаджено каву. Ця оселя зветься Гвадаяма. Три роки тому п. Ковбич купив цю землю за 40 тисяч круйзирів. Сьогодні йому дають за неї 140 тисяч. Українських плянторів тут коло 16 родин. Мило слухати серед цього пралісу український щебет діточок п. Ковбича, що його їх навчила їхня добра мати.

Побувши там кілька днів, знову повертаюся на Апукарану, але цим разом уже іншою дорогою — через містечко Мандагварі. Всього 5 кілометрів від Апукарани розсілася велика українська оселя Нова Україна, що

має понад 200 родин. Зеленіс жито, доспіває золота пшениця. Скрізь інше, довкола Апукара- ни цілі ліси кави, а тут збіжжя немов на Україні. Згодом я довідався, що наші люди завели збіжжя, бо не знали, як до кави братися. А тепер уже кави не посадиш, бо її садять тільки на пралісі.

24. серпня. Іду на Орле. Тут уперше на житті бачу кавовий цвіт. Він м'який і ніжний. Затах у нього кращий, ніж у цвіту помаранч. Зустрічаю одну українку, що прекрасно говорить по-японськи. В оселі багато японців, тож вона навчилася. Для неї — каже вона — японська мова легша за польську.

28. серпня. Я вже на іншій українській оселі — Моран'о. Тут також 16 українських родин (це число стає майже символічне!). Всі вони плекають каву. Дітей виховують в українському дусі. Лиш в одній родині батьки занедбали навчити своїх діточок рідної мови. Але недавно заїхали до оселі сестри-служебниці, щоб приготувати дітей до першої св. сповіді, і так захопили дітвому українськими іграми й піснями, що й ті запущені діти почали навчатися української мови. Не пропустили ні одного дня навчання, хоч велося воно дощової пори.

1. вересня. Я знову повернув-

ся на південь. Сьогодні я на колонії Сан Мі'ель, що її заснували українці з Боснії. Служивши богослужіння, бачу, що перед самою церквою якийсь чоловікувесь час, від самого ранку, оре. Мені пояснюють, що це японець. Поль він купив від удови-українки. В оселі є кілька українських родин, які щойно розгospодарюються.

Наступного дня відвідую робітничу оселю Монте Алегре.

Весільний хоровід іде до церкви
(Бразилія)

Церква, як у нас на Україні

Тут працюють старі й нові емігранти в концерні паперу. Еді-

не, що їх підтримує на дусі, це українські богослужіння, але вони бувають тут рідко — всього раз на три місяці.

Біля містечка Кастра є ще одна українська оселя — Япо. Ця закутина нагадує трохи волинську й навіть дещо поліську тиху сторону. Тут самі старі емігранти, вони тримаються свого рідного.

9. вересня закінчує свою душпастирську подорож по Північній Парані. Автобусом вERTAЮСЯ до паранської столиці Курітіби.

о. Володимир Буженко

Автор цього репортажу — угоринський католицький священик, що виріс і виховався в Бразилії.

МАВПИ — ЗАБОРОЛА ІМПЕРІЇ

Мабуть не всі знають, що британське панування над Гібралтаром, у народному повірю, тісно пов'язане з перебуванням мавп на гібралтарських скелях. Культ мавп серед британської залоги такий великий, що під час останньої війни одній з мавп нацано ім'я Вінстона, очевидно, за попередньою офіційною згодою Черчіла.

Перед кількома днями один з консервативних послів запістався в парламенті, чи гібралтарські мавпи, які є на державному утриманні, є грошово добре забезпеченні. Йому відповів міністер колоній, що на кожну голову призначено денно 4 пенси (в лондонському зоологічному городі тільки 1 пенс). Під теперішню пору держава удержанує 30 мавп. В минулу війну їхнє число було зменшилося до 24 і тоді англійці вже дуже потерпали за долю своєї середземноморської фортеці.

Т. Б. Райс
проф. унів. в Індіяні

Жийте по своїй вподобі!

— Я можу його просити і йому погрожувати скільки хочу, але мій Томмі таки не з'єсть шпінату ні за яку ціну. Що я маю з ним робити? — питала мене одна захурена маті.

Я порадив, щоб вона подала синові замість шпінату сунниці зо сметаною.

— Ви, либонь, шуткуєте! — викликнула жінка й роззвяли рота.

— Ні, я кажу зовсім поважно, — відповів я. — Сунниці зо сметаною випадково аж рояться від вітамінів та мінералів, а — найважливіше, Томмі сунницями аж захлинається, а шпінату він не навидить!

На мою думку, кожен повинен робити те, що йому приємне. Вже саме це, що воно приємне, — достатня причина, щоб його робити. Однаке, не думайте, що я дораджу розніжувати себе та вести розперезане життя. Я хочу тільки привернути життю його чар.

Вже протягом століть люди шукають можливості продовжити своє життя, мріють про елексир, який зберіг би за ними

вічну молодість. Навіть відомий Інститут Пастера в Парижі повідомив недавно, що він працює над відмолоджуvalним ліком. Досліди перебувають ще в пельюшках, але навіть коли б вони увінчалися успіхом, чи людство стало б щасливішим? Чи є глупд продовжувати існування, якщо справа тільки в тому, щоб збільшити число років старости й непрацездатності?

Чи не куди важливіше б знайти шляхи й засоби, які наповнили б присуджені нам роки життєвою радістю і вдовіллям?

Один мій приятель-лікар оповідав мені про свого пацієнта, що його він одідичив ще по своєму батькові. Пацієнт мав уже дев'ятдесят років і найкраще здоров'я. Але мій приятель ще не чув від нього словечка, яке не було б скиглінням, наріканням — тягарем для нього самого і для оточення. Не зважаючи на його старість, чи можна сказати, що він взагалі жив?

Бож людина насправді не живе, а тільки вегетує, якщо її життя втратить свій чар. А все ж я знаю чимало людей, які, зда-

ється, те тільки й роблять, щоб відмовляти собі в усьому, що справляло б їм приємність.

Знаю, наприклад, одного, що ніколи не робить будь що тому, що це йому приємно, а тільки тому, що це його гіркий обов'язок. Це один з тих людей, про яких говорять, що вони вже старими народилися. Його „почуття обов'язку” робить його прокляттям для його знайомих та хрестом для його родини. Одна перечулене пані вважає гріхом сміятися, відколи помер їй чоловік. Затоплена в своєму смуткові, вона обграбовує не лише себе, але й своїх дітей у праві на щасливе, нормальнє життя.

Чимало людей роблять собі, життя важким, піддаючись тим чи тим „здоровним” приписам думаючи, що вони виходять їм на здоров'я. Вони сплять зимою при відкритих вікнах, хоч лікарі хвороб носа й горла це ві разно забороняють. Багато чоловіків починають день, дрижачи й покочучи зубами під холодним душем, хоч це шкідливо для їхньої нервової системи: надто охолоджує і робить сонним уже перед полуднем. Вони чинять так, щоб гартуватися, а тим часом воно робить їх ще податливішими на перестуди.

Є ще люди, що своє життя отримують надмірним замилуванням до порядків. У нашому мі-

сті є жінка, пересадно точна в кожній дрібниці. Вона приводить гостей та рідних просто до розпуки, бо без упину стежить за тим, щоб кожна річ стояла на своєму місці, від стільця й по пільнички починаючи, а на парасолі й ґальошах кінчаючи. Ця жінка, добра дружина й мати, була б ідеальною, якщо тільки б навчилася сприймати людей і речі таким, якими вони є, та позбулася б надто великої гospодарської пильності.

Деякі люди мають звичку постійно відкладати свої розваги. Є жінки, що дуже часто купують собі нові одяги, але рідко коли їх носять. Вони ощаджують їх на якусь особливу нагоду, що звичайно взагалі не надходить. Одна молода вчителька роками резил'нуvala з своїх літніх вакацій, бо ввесь час хотіла брати участь у різних курсах. Коли вона, нарешті, зробила докторат, тоді вперше вийшла на свіже повітря. Але там вона почувала себе такою нещасною, що перервала передчасно свій побут. Це було вже запізно, — вона відзвичайлася безжурно тішитися. Давніше, без докторського звання, з добродушним і радісним серцем, вона була кращою вчителькою.

Можна собі зіпсувати життя ще й постійними турботами про власну безпеку. Не можна бути

щасливим, постійно дрижачи за своє банкове кonto, за свою працю або за своє здоров'я. Коли глибше вдуматися, то кожне життя загрожене. Люди, що хочуть раз-у-раз ходити безпечними стежками, бувають часто більш безборонними супроти долі, ніж ті, що живуть, не турбуючись.

Дехто думає, що все нерадісне для нього добре і, навпаки, все радісне — зло. Одне й друге — нерозумно. Світ повний добрих і радісних речей, що й на те є, щоб ми ними тішилися: сонце й дощ, їжа й спання, любов, гра й сміх. Коли ж ми від них відвертаємося, то чи вдячні ми супроти їхнього Творця?

На мою думку, вміти жити — це найбільше мистецтво. Лише мало людей його вивчили. Ніхто не мусить замикати своє життя в клітці власної сумної екзистенції. Кожний, хто цього справді бажає, може звільнитися й почати нове життя, яке справля-

тиме йому приємність. Один власник бензинової станції в гірській закутині, далеко від великих шляхів, був освіченою, добре вихованою людиною. Виявилося, що недавно ще він був власником адвокатської фірми у великому місті. Але гроші, що їх він там заробляв, не давали йому щастя, бо те звання йому набридло. „Отже я залишив те життя й прийшов сюди, — оповідав він. — Мої хвороби зникли, мої нерви заспокоїлись. Коли тільки мені подобається, я йду на цілий тиждень ловити рибу. Я не заробляю багато, але маю більше радості, ніж будь-коли досі на моєму житті.”

Справді щасливою людиною можна назвати ту, що їй платять за роботу, яку вона виконує радо. Вона не лише добре себе почуває, але, мабуть, буде також довше жити. В Соломонових приповідках написано: „Радісне серце робить життя веселим”. Кращого рецепту не треба.

Один автор призвався свому приятелеві:

- Десять років я писав, і саме в одинадцятому стало мені ясно, що не маю талану.
- І після цього ти перестав писати?
- Де ж там! Було запізно, я був уже занадто славний.

*

*

*

Кажуть, що це безглуздя затримувати течію історичного розвитку. У масі плисти з течією вигідніше; але завданням духа було завжди і буде завжди надавати напрямок течії.

Княжий город Ярослав

Проф. д-р Міллер у своїй публікації „Студії з історії Приозів'я” (видання Українського Морського Інституту 1947) уміщує малу й описує 13 шляхів, що ними українці вели торгівлю від найдавніших часів.

Описуючи Суходольський шлях, що йшов із середньої Європи через Регенсбург, Краків, Перемишль, Львів, Володимир, Київ, Кичацький Переїзд і Тану, автор на мапі і в поясненнях на сторінках 11 і 12 зовсім не згадує Ярослава.

Навпаки, зібраний матеріял про Ярослав свідчить за незвичайну торговельну рухливість цього міста. Це був, безперечно, важливий торговельний шлях за княжих і пізніших часів. Можна навіть припустити, що великий князь київський Ярослав, закладаючи місто в 1030 р. на окраїні прилучених ним земель української княжої держави, мав на увазі Ярослав не лише як оборонний, але і як торговельний пункт. В Ярославі вел. князь Ярослав побудував замок. Він був дерев'яний. По ньому не збереглося ніяких слідів, навіть невідомо, де був княжий замок.

Архівний матеріал повідомляє про три різні замки пізніших власників ярославської посільості. Один з них замків лишився дотепер під назвою князів Острозьких. Інші два цілковито знищенні, але відомо, де ті замки стояли. Дехто думає, що наш княжий замок стояв там, де тепер лишилися мури: башти замку Острозьких. — Але, певніше, княжий замок стояв над берегом ріки Сяну, там, де тепер стоїть греко-католицька мур迫ана церква, на кінці вул. Собеського. Продовженням або початком вул. Собеського є вул. Гродська, а коло самої церви ліворуч є маленька вулиця — Замкова.

Мені здається, що ніхто не провадив стараних розшуків місця княжого замку, не робив розкопин, а місцевий польський музей нічого не має, що належало б до княжих часів. Можливо, те, що могло б нас цікавити, сковано від 'українського ока або й знищено.

Проф. д-р Шпитковський з Перемишля бачив у криптах теперішнього польського катедрального храму, який побудовано на місці княжого храму, надгробну

плиту якогось українського князя чи боярина, з вирізбленою фігурою і написами. За деякий час він дістав дозвіл оглянути крипту, але дюо українську пам'ятку вже не знайшов. Пере-миський собор св. Івана побудований в 1412 р. Король Ягайло перетворив його в костел. В році 1470 собор св. Івана був розібраний і на його місці поставлено латинську катедру.

Перед тим каміння вимивалося від „схизми” в Сяні. Сян змінив своє корито і пливє тепер три кілометри від міста. Але ще видно це старе корито. Воно проходило попід високим берегом, над яким розміщені були замки міста Ярослава.

З актів відомо, що в Ярославі були корабельні майстерні. Сяном кораблі пливли до Висли і на північ, вивозивши збіжжя, шкіру, хутра, мед і інші товари. Лінви й мотузя для кораблів постачало Радимно. Ще й досі в Радимні коло Ярослава є осередок поворозників та виробу шнурів.

Над рікою Сян стояли великі магазини, де переховували запаси збіжжя.

В Ярославі був ряд цехів, що мали великі права. Списки цехових майстрів, добре організованих, їх привілеї, акти й грамоти зберігаються в архівах Ярослава. Перед Ярославом перебу-

вали контрольні станції, митні уряди, що їх не можна було нікому обминати. Вони оподатковували купців, що йшли сухим або водним шляхом.

Уже цей факт підтверджує, що Суходольський шлях неодмінно проходив через Ярослав і далі йшов на Перешибль — Львів.

Взагалі Ярослав був незвичайно рухливим торговельним центром. В Ярославі відбувалися славні ярмарки, які порівнювано із ярмарками в Лайпцигу та Новгороді. Відомо, що з'їзділося на них до 40 000 людей з різних країн. Хоч Ярослав три рази горів, хоч у місті бушувала чума, занесена з Індії або Туреччини, яка винищувала майже всю людність, — місто знов оживало, відбудовувалось і далі славилося своєю гостинністю і великим торговельним рухом. За Ярославом, там, де тепер село Кругель Павлівський, були великі пасовиська для коней і худоби приїжджих купців. Нарешті, в архівах є багато різноманітних торговельних трансакцій.

Часті пожежі примушували зберігати крам під землею, в льохах або довгих підземних коридорах. Ще й досі під старим Ярославом є один-два-і триповерхові коридори, де переховували крам. Ці приміщення пізніше використовували жиди, а німці познаходили там багато

всякого добра. Щороку в Ярославі було два ярмарки — один на Петра, другий на Никиту. Тривали вони по 6 тижнів.

Торговельна традиція Ярослава дійшла до XIX століття. В місті є кілька старих будинків на кроквах, на яких вирізьблено дату побудування XVI та XVII віків. Ці будинки мають широкі в'їздові брами і квадратове або подовгасте подвір'я. Дахи дерев'яні, зо скляними рамами. Будинки мають сходи з бальконами, виступами, нишами, широкими ґалеріями — все пристосовано до вистави товарів, які освітлювалися в критому подвір'ї будинку.

Багаті купці будували власні доми, навіть палаци. Прекрасний палац у ренесансовому стилі, побудований італійцем Орсетті, з чудовими барельєфами і численними вікнами й віконницями, з невигідною внутрішньою будовою, але зовнішньою пишністю. Ще й тепер цей палац стоїть проти магістрату і являє собою окрасу міста. Без усякого сумніву, Ярослав за княжих часів перевищував свою величиною і торговельним значенням Перемишль.

Особливого розвитку й багатства Ярослав осягнув за володіння княгині Анни Острозької. Вона була донькою князя Константина Острозького, вийшла

заміж з поляком, зразу повдовіла і живла Ярославі, що його дістала в спадщину.

Князь Костянтин Острозький був могутнім волинським магнатом і в рр. 1526 — 1608, ревний покровитель православ'я. Він заснував школи в Туркові, Володимири і своїй резиденції Острозі.

Ця остання школа, заснована в 1580 р., названа сучасниками колегією або академією. Князеві Острозькому належить честь заснування друкарні, яка вже в 1580 р. випустила знамениту Біблію слов'янською мовою. По смерті князя Острозького внуک його Януш уже був католиком (1554 — 1620). Донька Анна вийшла заміж за кн. Заславського. Пізніше Ярослав перейшов до послости кн. Сангушка. Княгиня Острозька була славна своєю жертвеністю і винятковою польськістю. Мала постійно коло себе як дорадників двох єзуїтів-капелянів. Можливо, що під їхнім впливом кн. Острозька була фундаторкою кількох костелів. Її портрети передують там і сьогодні. Вона побудувала замок з вежами, які збереглися дотепер. Є загадка, що в середині замку була мала церковця св. Миколи. Пізніше там збудовано польський костел і посвячено в честь св. Вацлава і Миколи. Рештки костела зберіга-

ються там по сьогоднішній день.

За часів кн. Острозької в околицях бушували опришки, які наганяли страх на все населення. Цих опришків приборкано прибічною скужбою, яка складалася з українських людей.

Якою мірою кн. Острозька почувала себе полькою, свідчить факт, що вона дістала дозвіл вищої церковної влади в Римі охристити померлого батька кн. Костянтина на римо-католицький обряд і його перенести до Ярослава. Для цього вона вислала спеціальну місію, але бажання княгині не виконано. Місцеве населення на Волині не дало довершити цього акту. Великий спротив, майже бути місцевого населення, змусив посланців княгині поспішно покинути Остріг. Це було кілька років по смерті князя Константина.

В місцевому музеї на почесному місці у весь зрист намальована кн. Острозька — як славна покровителька Ярослава.

Недалеко єзуїтського костела є руїни єзуїтської колегії. Вона побудована в 1575 р. і в ній навчався гетьм. Богдан Хмельницький. Руїни занедбані, неконсервовані, стіни розвалюються, осипаються від старости. Лише одна стіна, притулена до парохіяльного будинку, в добром стані. Є згадка, що Ярослав відіував цар Петро I і держав до

хреста дитину місцевого міщанина.

На вулиці Гродській, Собеського і на Ринку є багато цікавих ренесансових і барокових будівель з XVI і XVII вв. з цікавими вхідними брамами і східньою орнаментикою. Є будинки двоповерхові з одним вікном на вулицю. В музеї перебуває безліч цікавих документів, що чекають на досвідченого фахівця.

В 1939 р. німці передали Перемишль більшевикам, це змусило багатьох виїхати за Сян — до Ярослава. В цьому невеликому повітовому місті було перед війною 20000 населення (з того 14 % україців, 52 % поляків і 34 % жидів). І. 3. 1943 р. був новий перепис населення в Ярославі. Всього населення було 18917. З того українців 3704, поляків 14694, німців 518, жидів та інших 518. В Ярославі скупчилась поважна кількість українців. Ярослав став головним осередком нового українського життя. Там постала державна українська гімназія, державна торговельна школа зі спеціальним відділом. По двох роках створено державну фахову торговельну школу (ліцеї) як надбудову торговельної школи. Майже одночасно засновано доповнюючу ремісничу школу і сільсько-гospодарчу в Ярославі, Дубні та Волі Розвиницькій. Для жіночої

української молоді постали в Ярославі школи домашнього господарства і дитячих піклувальниць. Крім того, була велика народна школа.

Український Допомоговий Комітет широко розвинув свою діяльність. До Ярослава перенесено централю „Сільського Господаря” зі Львова. Тут видається часопис „Сільський Господар” і різні господарські книж-

ки. Повітовий Союз Кооператив стає поважною господарчою інституцією. Засновується музей ім. Ярослава Мудрого. Різні культурні організації пожвавлюють працю. Багато українських купців відкривають крамниці. На вулицях стало чути українську мову. Ожив Ярослав і знову почав приймати українське обличчя, як колись за старих княжих часів.

НАЙКРАЩИЙ РІЗДВЯНИЙ ДАРУНОК

Найкращий у цьому році різдвяний дарунок дістала 23-річна Джорджетт Юмбсон із Сан Франціско: по дванадцятьох роках вона знову заговорила. На Новий Рік 1939 р. вона захворіла на недугу сплячки. По трьох тижнях її розбив параліч. Шість місяців тому її віддано в опіку лікарям університету Сан Франціско. Поволі вона вчилася знову ходити. А під Різдво вона вперше скрикнула під час масажу. Після цього вона сказала до матері:

— Мамо, я також хотіла б одягнутись у барвистий одяг, як одягаються на Різдво інші дівчата!

ЧОМУ ЛЮДИ ЖЕНЯТЬСЯ?

Один англієць, що довгі роки був начальником цивільного уряду, який затверджує подружжя, заявляє, що молоді люди найчастіше одружуються з таких мотивів:

1. щоб піти геть від своєї матері,
2. бо не хочуть уже більше жити в т. зв. мебльованій кімнаті,
3. під враженням любові, яка розбилася,
4. щоб роважитися.

Багато є таких, що взагалі нічого не думають. Інколи — вирішує сексуальне питання. Але й бувало часто, — закінчує старенький службовець, — що я далебі не зінав, чого вони, властиво, женяться!

Творець Шерльока Гольмса

Двадцять один рік тому помер сер Артур Конан Дойл, на весь світ відомий автор пригодницьких романів, що їх героєм був геніяльний детектив Шерльок Гольмс.

Перший роман цього автора з'явився в 1888 році („Е студі ін скарліт“). Разом з ним народився детектив Шерльок Гольмс. Автор роману змусив свого героя замешкати разом з його приятелем і помічником д-ром Вотсоном при вулиці Бекерстріт 229 б в Лондоні. З того часу, протягом років, на цю адресу надходили тисячі листів з цілого світу. Нікому й вірити не хотілося, що детектив Шерльок Гольмс ніколи не існував. Поштові службовці були вирозумілі, ї усі листи, адресовані на прізвище Гольмса, приносили Дойлеві, а він черпав з них тематику для дальших романів.

Т. зв. „справжній Шерльок Гольмс“ був витвором творчої уяви лікаря Артура Конан Дойла. Він студіював медицину в Единбурзі, ї одним з його професорів був доцент д-р Белл. Доцент мав добру звичку свої виклади діагностики демонструвати перед студентами на пацієнтах.

Одного разу приведено до викладової залі пацієнта, що, забентеживши, забув навіть скинути капелюха. Доцент звернув йому на це увагу. Ще пацієнт не зняв шапки, а вже доцент його запитав: „Ви служили при війську?“ — „Так, пане!“ — „В шотляндському полку?“ — „Так, пане!“ — „Ви були підстаршиною?“ — і ще заки пацієнт підтверджив, він додав: „Ви служили в одній з колоній, а саме в Карбадос!“ — „Це все правда!“ — прошепотів хворий і видивився на лікаря, немов на якогось духа. Студенті також не могли вийти з дива.

По закінченні викладу д-р Белл розповів, як він прийшов до своїх висновків. „З медициною це не має нічого спільногого, — говорив доцент. — Це була тільки лекція спостережливості. Ця прікмета важлива для кожного діагностика. Пацієнт, увійшовши, забув скинути капелюха, — отже, він мусів бути недавно воєважком, який, поздоровляючи, не скидає капелюха. Він мав вигляд і поставу підрядного урядничини, отже, мусів бути підстаршиною. Він расовий шкот, отже, мусів служити в шкотському полку. Нарешті, він хворий

на слонову недугу, що дуже пошиrena в західній Індії, — отже, міг служити тільки в барбадоському гарнізоні.

Закінчивши медичні студії, Дойл почав лікарську практику. Йому велося погано, годинами він вичікував на пацієнтів. Треба було з чогось жити, отже, він спробував заробити пером. Видавець, що йому він приніс свої перші праці, радив написати щось сенсаційне, повне напруги, оригінальне. І тоді Дойлеві на думку спав його професор д-р Белл і історія з пацієнтом. Так постав перший роман „Студіїн скарлет”, що в ньому дебютував Шерльок Гольмс.

Саме ж прізвище детектива деякою мірою реальне. Кажемо — деякою мірою, бо справді воно складене з прізвищ двох різних людей.

Коли Дойл студіював ще медицину в Кембріджі, одного ранку знайдено там в одній спальні вбитого студента. В руці вбитого застигла пістоля. Двері й вікна були замкнуті зсередини. На столі лежала картка, написана власноручно вбитим студентом: „Не судіть нікого, це я сам вкоротив собі життя!” Самогубство було таке певне, що вже хотіли передати для похоронів його тіло. Але хтось з приявних раптом відкрив пістолю і побачив, що всі кулі були всередині. Отже,

студент не міг згинути від цієї зброї. Іншої ж пістолі в хаті не було. Ніхто не міг розв'язати загадки.

Аж одному з товаришів Дойла, Гольмсові, спало на думку, що вбитий студент був закоханий у дочку одного професора. Отже, він зробив висновок, що ввечорі вона зайшла до студента й після суперечки смертельно його поранила кулею із своєї пістолі. Студент, що любив дівчину, по її відході останками сил позачиняв вікна й двері і написав картку, яка мала її відтягти. Лиш забув чи не мав уже сили ще вистрілити кулю із своєї пістолі. Думання виявилося правильним. Дочка професора була вбивницею.

Знову ж Шерльок — це було прізвище відомого тоді штукаря.

Читачі були захоплені Шерльоком Гольмсом. Його спостережливість, бистрість розуму й всестороння освіта затінювали всі реальні постаті найкращих детективів. Ведучи боротьбу зо злочинцями, він не користувався насильством, вимушеними зізнаннями, шпигами й провокаторами. Йому досить було кількох слідів, знайдених на місці злочину: трошки крові, кілька волосків або й усього кілька крапель воску із свічки. Логіка його дій була така досконала, що читачі думали, що саме так му-

сить працювати справжня поліція.

Фантазія лікаря Дойла зробила переворот у криміналістиці. Вона перетворила криміналістику в галузь науки. Методу психологічної й матеріальної аналізі впровадив уперше Шерлъок Гольмс.

Світ хотів бачити Шерлъока Гольмса живим. Але довідавшися, що він не існує, люди почали думати, що сам Дойл є Шерлъоком Гольмсом і що він оповідає свої власні переживання. До нього почали звідусіль надходити листи з різними справами. В нього шукали допомоги всі потребуючі. Духове життя Дойла переростало його самого. Отже, він мав уже його досить. Шерлъок Гольмс мусів умерти. В романі „Файнел проблем” Шерлъок Гольмс разом із своїм воро-

гом д-р Моріерті падає в провалля. Вотсон відпроваджує Шерлъока Гольмса на вічний спочинок і сам повертається до Англії.

Але публіка шаліє. Дойл дістає листи кошами, в яких читачі ганьблять його останніми словами. На його домі малюють слова: „Брутус!” Жінки приходять до нього, плачуучи, й питаютися, чому Гольмс мусів умерти.

І в Дойла м'якне серце. В наступному романі знову з'являється Шерлъок Гольмс: Його похорон був тільки однією з хитрощів. З'являється нова серія романів: „Ретірн оф Шерлъок Гольмс”. Мільйони читачів у цілому світі шаліють з радості.

Але Дойл знов, що чар Шерлъока Гольмса мусить збліднити. Отже, вже незабаром він мусить удруге вмерти. Цим разом уже називади.

Флегматик-англієць сидить у клубі й читає газету. До нього підходить приятель і співчутливо говорить:

— Я чув, що ви сьогодні поховали свою дружину...

Англієць, не підносячи очей від газети, відповідає:

— Я мусів поховати, бо вона померла.

— — —

Недавно хтось передав знахідному бюрові в Бомбеї слона, що блукав сам без пана. Але власник і досі не зголосився. Мабуть, він мав діраву кишеню в штанах і досі не помітив, що загубив тварину.

МАТРОНА

Це було зимою 1942. року.

Ми їхали санями з Ярослава до Переворська, до цукроварні.

Був сильний мороз і вітер. Дорогу в деяких місцях завіяло снігом. Ми мали добре коні з цукроварні, їхали швидко й без особливих перешкод. На півдорозі ми стали. Перед нами застягло в снігу німецьке військове вантажне авто. Воно ніяк не могло переїхати снігові засипи. Опоясані ланцюгами, задні колеса крутилися на місці. Шофер був безсилий. Військовики повиходили з авта, пхали його щосили, але намагання їхні були даремні: колеса вирили слизький рівчак і не могли виїхати на горбок.

Ми повставали з саней і пішли допомагати, але авто не могло рушити. Німці злостилися, нарікали на польські дороги й порядки і не знали, що робити. Сame тоді підіхали до нас селянські сани, на яких було 5 осіб. Спереду сиділи два господарі, а ззаду троє. Між ними ззаду була одна жінка в кожусі, замотана у велику теплу хустину.

Один з німців підійшов до саней і гостро крикнув: „Геравс!”,

— показуючи рукою на авто. Троє негайно злізли з саней і пішли пхати авто, а один залишився з жінкою. Він притримував її рукою й пояснював німцеві, як міг: „Зі кранк, фрав — кранк, фрав Матрона — кранк — шпиталь” — і показував рукою в бік Переворська.

Ніякі пояснення не допомогли. Німець дальше кричав, і селянин мусів залишити жінку і злізти. Робив він це неохоче, довго обтулював жінку рядном і щось підкладав під неї, але бачачи, що становище безвихідне і боячись німців, таки зліз. В цей момент жінка похилилась і впала вперед, а з під кожуха виглянули білі свинячі ноги. Зауваживши це, німець здер з жінки хустину: на нього дивилися мертві очі добре вигодованої свині!

Селяни відкинули сніг з під колес, і авто рушило. Німець, що був коло свині, став кликати своїх співтоваришів подивитися на „хвору жінку”. Розв’язали кожух і побачили велику, товсту, вже оброблену свиню.

Селяни стояли напівживі, напівмертві. Боялися кари.

Ця винахідливість селян, щоб

продати свиню поза континген- „хвору” Матрону та їхати далі. том, так подіяла на німців, що Щасливі, що минула їхня бі- вони щиро сміялися, всіх зфо- да, селяни посідали на сани, по- тографували, казали одягнути дякували й поїхали.

КЛЮБ БЕЗСОННИКІВ

Соціологи та Інститут Галлюпа попереджують, що людству загрожує нещастя, страшніше за чуму чи атомову бомбу. Це нещастя — безсонність. Америка вже сьогодні споживає річно чотири мільярди насонних пілюль. Лікарі наввипередки намагаються допомогти хворим на безсоння. Медицина шукає допомоги в психології. Вже відкрито десятки т.зв. сліпшопс. Там кожний може винайняти собі ліжко-гойдалку та веліти співати собі колискові пісеньки, втуливши голову в пухкі подушки. Вже навіть винайдено апарати для хронунів. Вони будяться від свого хроніння, й тоді мелодійний голос грамофонної платівки просить їх змінити поставу.

Хоч в аптеках є чимало різних ліків на безсоння, лікарі дораджують все таки насамперед користуватися природними засобами. Кому не допомагає рахування черід білих овець або візія золотистих хвиль на безмежних пшеничних ланах, той може ще чистити в уяві чоботи всім мешканцям Нью-Йорку, відкручувати в думці всі курки водогонів в мільйоновому місті, читати твори Сартра або... писати листи до всіх своїх знайомих.

Але все таки буває чимало випадків, коли безсонності таки годі позбутися. Такі ось невилікувані люди заснували в Америці клуб безсонників. Найвизначнішим членом цього клубу є Елеонора Рузвелт. Найулюбленішою темою їхніх розмов серед білих ночей є — безсонність. Над дверима клубу стоять віписані слова Арістотеля: „Сон — це хвороба”. Наполеон і Фридрих Великий, які, як кажуть, задовольнялися дуже коротким сном, є опікунами клубу. Бібліотека клубу складається з творів великих безсонників: Вірілія, Горація, Бальзака, Шекспіра й Дарвіна. На стіні красується сентенція: „Природа домагається 5-ьох годин сну, — звичка 7-ох, організм витримує 9 годин, а в піснях співається про 12”.

Члени клубу розважають себе як можуть. Вони мають час нарікати досхочу та глузувати з людей, що можуть насолоджуватися довгим і здоровим сном.

В одній з галлівудських газет з'явилось таке оголошення:

„Хірург, спеціяліст в операціях обличчя, пропонує новий ніс у заміну за трикімнатне мешкання“.

* * *

В газеті „Дейлі Експрес“ одна лондонська фірма шукає двадцять пристойних, зовсім лихих чоловіків, що дозволили б замалювати свої лисини рекламними текстами. Ці панове повинні повсякчасно відвідувати театри, концерти й публічні імпрези, коли люди сидять з відкритими головами.

* * *

Коли один з гостей збудився після пообідньої дрімки на терасі одного з берхтесгаденських готелів, він відчув якусь дивну порожнечу в роті. Виявилося, що під час сну якийсь дотепний „рибалка“ виловив з його відкритих уст золоту протезу.

* * *

Один німецький журналіст хотів переконатися, чи правда, що жебраки заробляють денно по 50 марок. Він перевдягнувся на жебрака й сів на розі вулиці, накрутивши грамофон та простягнувши шапку. За годину він нажебрав усього 3·34 марки. Тоді підійшов до нього поліцай і узвізнив його, бо він не мав жебрацької карти. Вже в старій

ЖИТТЯ

латинській приповідці говориться: „Квод ліцет Йові, нон ліцет бові“!

* * *

В мюнхенському вар'єте виступала одна жінка, проковтуючи вогонь. По виставі якийсь молодий чоловік подарував їй квіти, кажучи: „Яка шкода, що вас не було в нас минулого тижня. В моого батька горіла стодола. Там ви могли б досхочу найтися“.

* * *

Одна гамбурзька фірма влаштувала конкурс на найкращі ноги. Учасники конкурсу мали надіслати фотографії ніг, подаючи також їхні виміри. Мистецьке жюрі докладно простудіювало всі надіслані фотографії й відзначило найкращі ноги першою нагородою. Можна здогадатися, що в суддів були дуже дурні міни, коли виявилося, що нагородженими були ноги 56-річного поштового службовця.

* * *

Одна з американок, захоплена письменником Шовом, писала в листі до нього:

— Ви найінтелігентніший чоловік на світі, а я найкраща жінка. Коли б ми поженилися, то наш син був би вершком досконалості.

ГУМОР

— На жаль, я боюся, — відповів Шов, — що наш син одігчив би мою красу й вашу інтелігентність.

* * *

У Чікаго влаштовано конкурс: чия папуга говоритиме найбільше. Шістнадцять учасниць конкурсу деякий час мовчали, мов заворожені, а тоді одна почала говорити, але так що її молода власничка почервоніла по самі вуха. Вдаючи роздратовану, папуга кричала: „Пусти мене не гайно, бо все розкажу свому чоловікові!“ Кажуть, що під час наступного конкурсу вже ніхто не бачив ні папуги, ні власниці.

* * *

В Нью-Йорку стала перед розводовим суддею 80-річна бабуся Елла Гелсі, що 47 років прожила зі своїм чоловіком, і заявила: „Мій чоловік має неможливий характер. Я не можу вже довше витримати, мушу розвестися!“ Доволі пізно помітила!

* * *

Одна угорська газета проголосила для своїх читачів анкету на таку тему: В котрому столітті ви бажали б найрадше жити? Відомий угорський письмен-

ник-драматург Гелтай відповів: „Найрадше жив би я тепер... якщо це було б можливо“.

* * *

Десять поліцай і 23 детективів гналося шістьма дахами за двома злодіями, що в одного перехожого вкрали з кишені гаманця. Злодіїв схоплено ще заки вони спромоглися полічiti вкрадені гроші. Гаманець відкрили на поліційній станиці: в ньому було 20 центів.

* * *

Гreta Сіренсен, що живе в одній місцевості під Штокгольмом, прийшовши пізно ввечорі додому, застала вломника в своєму ліжку. Вона збудила його й чимно попросила полищити її мешкання. Але вломник не дозволив перервати собі свого приемного спочинку. Він замкнув панію дому в льоху, а сам знову ліг в її ліжко і проспав аж до самого ранку. Вранці він зробив собі в неї щедрий сніданок, забрав дорогоцінності, гроші, пакунок із дрібними харчами і зник, залишивши п. Сіренсен у льоху. „Якась безоглядна мерзота!“ — заявила на поліції поіротована шведка.

— — —

Анонс: „Шукаю зайняття. Досі я був зайнятий в IPO, але, якщо це конечне, можу також працювати.“

ПІШКИ ІРЛЯНДСЮ (Враження українського туриста)

Ірландія дуже популярна між англійськими туристами. Причина цьому не лише у відомості її мешканців, у чарі гір та в незрівняній тиші її озер, але також і в тому, що ірландські бекони та яйця не обмежені ніякою картковою системою. Тому й склад туристів, що відвідують Ірландію, дуже різномородний: справжні мандрівники-спортивці, що пішки або на колесах перемірюють Ірландію вздовж і впоперек, добрідаючи аж до найдальших закутин, де нафтова лампа є примус є мірилами ступня цивілізації, — і вигідні багатії, що мчать гладенькими асфальтовими шляхами на люксусових лімузинах, поміж скелями та морським племсом, заходячи до кожної каварні та кожного бару. Ці другі не ризкують проходами по глибоких, вкритих лісом яругах — „гленах”, що на їхньому дні рувучкі потоки розприскують свої бронзово-сірі води по кам'яних порогах, творячи тисячі водоспадів.

Але всі туристи прямують до одного місця в північній Ірландії, що є туристичною Меккою: Джайнтс Козвей. На високому

стрімкому узбіччі, коло підніжжя якого шумить вічно бурхливе море, підносяться бронзовосірі базальтові колони, створені з правильних шестигранних плит, по складаних якоюсь невидимою рукою одна на одну, аж ген до висоти п'ятнадцять і більше метрів. Враження надзвичайне. Просто вірити не хочеться, що це твір природи, а не людських рук.

Хоч і який незвичайний Джайнтс Козвей, проте все таки він є тільки феноменом природи. Справжніх зразків ірландського краєвиду треба шукати в далеких закутинах північного Донет'олу. Там автобус — небуденна з'ява. Зате осли, запряжені в двоколесні „тягнибіди”, просто царюють на війовістіх дорогах, що так дуже нагадують наші українські. А їх хати: малі, кривобедрі, запалі в землю, чистенько вибілені та пошиті стріховою, немов живцем перенесені з України. Тільки вони не з дерева, ні з глини, а з твердого каміння, що його тут доскочу. Дблайливі руки ірландських селян справили поміж оцим камінням невеличкі шматочки землі, що на них ледве животіс є вівсик і картоп-

ля, що їх і для власного вжиту не вистачає. Зате вівці, що пасуться по горбах, та корови на прибережних толоках мають безмежні пасовиська. Єдиним місцевим промисловим продуктом є торф, це майже сдине джерело штучної енергії в Ірландії. Лісів дуже мало, а вугілля є в...

Англії, і за нього треба солено платити. Тільки індустрія й міста можуть собі дозволити на вугілля, але й їм це не легко, отже, брак вугілля перешкоджає промисловому розвиткові країни. Не дарма ж один ірландський патріот звик був говорити: „Ірландці повинні палити все англійське, за винятком вугілля”.

А населення? Його небагато. Тільки зрідка розкинені хатки та невеличкі села, що їхні мешканці здебільшого вправляють хліборобство. Аж дивно, що ірландці, звідусіль оточені морем, особливо морем не цікавляться, і, напр., рибальський промисел у Донеголі майже невідомий. Розмовна мова тамошнього населення — ірландська (для мене вона звучить як мадярська), але всі говорять також по-англійськи. Англійська мова навіть домінує. Вона — щоденна розмовна ірландської інтелігенції. Ірландську мову побачите хіба на придорожніх дорожковказах, де вона стоїть перед англійською. Багато ірландців, і то гаря-

чих патріотів, своєї мови взагалі не знають, і всі часописи писані по-англійськи. Лише деякі з них мають ірландський куток. І це в час, коли Free State Eire (офіційна назва вільної ірландської республіки, у відрізенні від Північної Ірландії) існує вже від 1922 року.

Донегол — чудовий край. Ще не відкритий т. зв. літниками, з прекрасними пляжами, вкритими золотим піском, з чистою голубою водою та із спокоєм, що його дарма шукатимете в ін-

Краси ірландського побережжя

ших частинах Західної Європи. Донеґоль — це ідеальне місце відпочинку для всіх, що їм набридло гамірне міське життя промислових районів.

Інша своїм характером середня частина Ірландії. Хтось порівняв був Ірландію до тарілки, з її уро-

жайним центральним низом та високою прибережною смугою, що здебільшого стрімко обривається до моря. Центральний низ — це шпихлір Ірландії. Просторі поля, сіножаті. Між ними озера, що з них деякі вражаютъ свою величиною. Заможніші, більші й густіші села та міста, а тут і там великі панські маєтки, це залишки колишніх часів. В торгові дні вулиці рояться від людей, а торговиці переповнені кіньми, коровами та іншою твариною. В будках, завалених найрізноманітнішим товаром, продавці один наперед одного голосно захвалюють свій крам. Над цілим містом стоїть гамір людських голосів, іржання коней та резіння корів. Це такий пам'ятний образ!

В містах, а також і по селах особливу увагу звергають на се-

Даблін — столичне місто Ірландії

бе церкви. Я маю тільки один прикметник на їх окреслення: величаві! Просто, можна дивуватися: країна не багата, а церкви такі, що їх ніяка країна не постидалася б. Ірляндці — ревні католики, і церква посідає перше місце в їхньому житті. Священик у чорному одязі і кольоратці — дуже популярна постати в Ірландії. Раз однієї суботи ввечорі турист-ірляндець, що з ним я випадково зустрівся в гостелі, довідавшися, що я католик, запитався:

Ви будете завтра в церкві?

— Так, — відповів я, — якщо це буде для мене можливо (я мав на думці дорогу, що її я повинен був того дня зробити).

— Ми маємо робити так, щоб це було можливо, — сказав він, мабуть не дуже вдоволений із моєї відповіді.

Врешті й столиця країни Даблін. Я був у ньому весього 24 години, але й за цей короткий час я почував себе в ньому вже як у Львові. Даблін не дуже велике місто, але гарне, а його головна вулиця O'Connell Street повна модерних авт., автобусів, мотоциклів, роверів (дуже популярні в Ірландії) та метушливої юрби, справляє справді великоміське враження. Навіть пізно ввечорі вулиці повні людей (до малолітніх дітей включч-не), а ресторани гудуть, мов вулий, від людського гамору. Даблін пишається своєю архітектурою, і замітніші будівлі, як от парламент чи університет, освітлені до пізньої ночі рефлексторами. Парк, а зокрема зоологічний сад у ньому, варти відвідин.

Окреме питання це ірландська погода. На 14 днів, що їх

я провів у Ірландії, лих один був без дощу, а ін одного не було без вітру. Доці — це, мабуть, нормальнé явище в Ірландії, і навіть зливи не є там нічим особливим. Я сам був свідком, як навіть на головній вулиці вода текла одним великим потоком, а в парках та лісах дерева повиривало з корінням. Мене запевняли, що в цьому році погода була особливо погана. Та, не зважаючи на це, в Ірландії навіть такого пізного місяця, як вересень, було повно туристів.

Найбільше подорожують Ірландією англійці. Та не бракує також представників інших народів, зокрема австралійців. Ось молода австралійська студентка сама одна обїздить Ірландію на ровері. Інше молоде австралійське подружжя вибралися сюди на пошлюбну подорож. Він крамничний продавець, вона вчителька. Тут знову ж таки дві сестри — голландські студентки проводять свої вакації. Мабуть, ніколи не забуду цього француза його товаришку, що дві години сиділи у зливний дощ на придорож-

Неймовірні, мої людськими руками повкладані, скелі Джайлінте Козвею.

ному камені, чекаючи на випадкове авто (вони подорожували Ірландією дуже прийнятим у західному світі способом, т. зв. „гіч-гайкінг”), і заліниві були, щоб перейти пішки до головної шоси, де авта їхали одні за одними і де легко було дістати „ліфт”. Або цю канадійську сестру, що, проїхавши Австрію, Німеччину, Швайцарію, Англію та Ірландію, сказала: „Щойно тепер я знаю, яка гарна... Канада!”

Ми всі зустрічалися під час ночівель у т. зв. гостелях для молоді, що різним молодим лю-

дям дають змогу пізнавати чужі країни за дешеву ціну. Там ми говорили й розпитували один одного про походження. І, звичайно, коли я заявляв, що я українець, то на обличчях моїх співтоваришів з'являлася зніяковіла розгубленість. Їхні географічні відомості ніяк не дозволяли їм знати місце України на земній кулі. Лише дуже рідко хто зауважував, здивувавшися: „Руссія”? Здивування меншало, коли я заявляв, що я емігрант і живу постійно в Англії.

Богдан Скоробогатий

ПОМЕР ЗЛОДІЙ — МИСТЕЦЬ СВОГО ФАХУ

В англійському графстві Йоркшир помер недавно злодій джентльмен та мистець свого фаху. Його знали загально під дещо пестливим ім’ям Джонні, хоч насправді він звався Джон Блумфілд. Він зінав особисто кожного англійського суддю, і коли хтось із суддів помер — він перший ішов за його домовиною, очевидно якщо в той час випадково Джонні був на волі. Бо ж із 79 років свого "трудолюбивого" життя, він просидів 42 роки у в'язниці. Зате заробив собі кругло пів мільйона доларів.

Джон був злодієм з фантазією. Раз він украв одному спортивцеві щойно здобуту золоту чащу і то в хвилині, коли той ще приймав ґратуляції. Скотленд Ярдові й досі не пощастило знайти чащу. У своєму житті Джон не завдав нікому найменшого фізичного болю. Працював без помічників. Був гордий з того, що в своїй діяльності пережив чотирьох англійських королів, бо почав своє ремесло ще за панування королеви Вікторії.

Д-р Г. І. Скегар,
Галлівуд, Каліф.

ДИВА В ГАЛЛІВУДІ

Різні-прерізні чутки ходять по світі про Галлівуд: одні правдиві, другі вигадані, а треті напівправдиві й напів-вигадані. Переїхти, що правдиве, а що вигадане, дуже важко, бо в Галлівуді діються речі, які можна легко вважати за фантастичні. Для ілюстрації наведу один випадок, що дійсно стався тут.

Геніяльний репортер

Фільмова індустрія в Галлівуді провадить розвідчі студії (офиси), в яких збирають з цілого світу літературу, костюми, артистів, співаків, письменників, драматургів, сценаристів, потрібних для виробу фільмів. Тому й не диво, що коли з'явиться якась красуня, чи співачка, або добрий письменник, — Галлівуд про них уже знає. Галлівудський презентант іде до цієї особи, збере від неї повну історію, набере багато фотографій, опишe рожевим стилем здібності нового артиста — і через ніч родиться нова зірка на фільмовому небі! Таким самим способом Галлівуд знайшов геніяльного репортера в Нью-Йорк Сіті.

Місто Нью-Йорк має славу найбільшого міста на світі, бо має понад 8 мільйонів мешканців. Розташований над морем, він може вести торгівлю з цілим світом. Тут побудовано найвищі будинки на світі (один будинок має 104 поверхи), тут найбільша сітка субвейів (підземних тунелів для електричних трамваїв), тут найбагатші банки на світі, величаві хотелі, апартаменти, школи, університети, бібліотеки, музеї, церкви, парки, зоологічні сади, газети, магазини, друкарні книжок та тисячі інших підприємств.

При одному деннику в Нью-Йорку працював молодий чоловік, завданням якого було приносити до редакції щодня найновіші новинки, цікаво описані, а властиво, своїм способом перевопідженні. Такі новинки американська преса зве „екуп”.

Вже не знати, чи зачислити це щастю, чи випадкові, але наш молодий репортер майже кожного дня приносив свої газеті такий „екуп”. Це звернуло увагу інших газет на репортера, і він почав діставати пропозиції

від інших видавництв на працю з подвійною платнею.

Під той час „Товариство Літератів” оголосило конкурс на написання нової драми, за яку поставлена нагорода 5000 доларів. В цьому конкурсі взяв участь і наш молодий репортер, і — виграв нагороду!

Ще того самого тижня до репортера прийшов старший чоловік, представився як репрезентант однієї фільмової студії в Галлівуді й запросив репортера до свого готелю на обід. Місце цієї драми переноситься тепер до найбагатшого готелю на світі, Валдорф Асторія в Нью-Йорк Сіті.

Неймовірна пропозиція

По обіді обидва розсілися у вигідних кріслах, пахкаючи гаванські сигари та попиваючи „мінт джулеп”.

— Ти, сину, яку маєш освіту?

— почав агент з Галлівуду.

— Звичайний коледж, факультет журналістики, — відповів репортер.

— А твоя тижнева платня?

— Почав з 25 доларів тижнево, а тепер дістаю 65 доларів.

— А чи не хотів би ти заробляти більше?

— Хотів би, чому ж ні!

— До Галлівуду поїхав би працювати у фільмової студії?

— Радо поїхав би, та коли ж

я взагалі не знаю тієї роботи...

— Пусте! Там багато людей, що не знають своєї роботи, а живуть і промишляють чужим знанням, бо знають, як і де таке знання знайти, а тоді пристосувати його до цілі!

Репортер лише кліпав очима й не зінав, що має відповісти.

— Як довго взяло тобі написати цю драму, за яку ти виграв нагороду?

— Два тижні, й то вечорами, бо днями працював при газеті.

— А як би ти був писав дніями?

— То за три дні був би написав напевно!

Агент зірвався з крісла і почав міряти широкими кроками дорого умебльовану кімнату, кусаючи свою сигару. Нараз він грізно став перед репортером:

— Чи підпишеш контракт на один рік по 500 доларів тижневої платні?

— П'ятсот доларів на тиждень!

— скрикнув репортер.

— Так, 500 доларів, які хлопець приноситиме тобі кожного тижня до офісу.

— А що ж я маю робити за ці гроші?

— Ти будеш мати вільну руку в праці, зрештою — наш офіс дастає інструкції.

Неначе в дурмані, тремтячою рукою репортер підписав контракт.

— Тепер, сину, йди додому, спакуй речі, бо о 6 годині ми відлетимо до Галлівуду.

— Але ж я мушу перше повідомити свою газету, що я покидаю П!

— Це я вже зробив дві години тому за тебе! — відповів агент.

Фільмова студія в Галлівуді

При бульварі Карментіо стоять двоповерховий будинок еспанського стилю. Довкруги стоять два ряди райських пальм, які колишне вітрець. Доріжки в місті в'ються поміж розквітлими кущами та благородними георгініями й рожами. Водограй високо виприскує воду в повітря, а навколо нього повно „блюбірдс”, диких голубів та колібрів. Низько пострижената трава виглядає неначе килим. Вузькими хідниками з тротуару приходять і відходять зі студії люди. В недалекій віддалі око бачить багато різномінних будівель. Це фільмовий центр „Антиліметед Філм Корпорейшн”, що виробляє фільми для цілого світу всіма мовами.

До цього будинку підїхало 20 тисяч долярове авто, з якого висіли агент і репортер.

— Це наша студія, — показав рукою агент на будинки.

Молодий чоловік, що ніколи не був ще в Галлівуді, не міг

надивитися на все, що його оточує. Краса садків, запах квітів, голубе небо, гарно вбрана публіка — все це збило його з пантелейко...

Вони ввійшли до залі, де підлога була виложена рожевим мармуром. Попід стінами величавої залі стоять столики, при яких працюють гарні на вроду дівчата. Перша дівчина при дверях, секретарка, ч. 17, відразу пізнала агента.

— Місс Розенбавм у своєму кабінеті? — спитав агент.

— Так, щойно повернулася з лончу, — відповіла секретарка ч. 17.

— Прошу сказати їй, що я привіз нового генія!

Секретарка підняла слухавку від телефона:

— Місс Розенбавм! Mr. Голдштайн хоче вас бачити...

Гості пішли боковими дверима, що завели їх до передпокою секретарки ч. 1, місс Розенбавм, а одночасно до офісу президента фільмової корпорації. Агент поздоровкався з місс Розенбавм і представив їй нового гостя з Нью-Йорку. Тут репортер довідався, що на нього жде готовий апартамент і що завтра він має голоситися до праці.

До кінця того дня агент возив репортера по Галлівуді та показував йому дива, яких немає ніде на світі, окрім Галлівуду

Ввечорі пойхали до „Трокадеро”, ресторану на 25-долярову вечірню, і там агент познайомив репортера з іншими письменниками, що працювали у фільмовій індустрії. По вечери агент завіз гостя до апартаменту і попрощався з ним. Це був кінець їхньої зустрічі.

Тяжка офісова праця

Другого дня рано репортер прийшов до праці. Немало він здивувався, що нікого ще не було в офісі. О дев'ятій годині почали приходили секретарки, а місс Розенбам лишила інструкції секретарці ч. 17, куди та має завести репортера. Бічними сходами вони вийшли нагору, де було повно елегантно умебльованих офісів з усіма приборами. Кожний такий офіс мав великий вікна, звернені до сонця, але сонце мусило проридатися до офісу крізь широке листя пальм та пахучої магнолії.

— Ось тут буде ваш офіс для праці, — сказала секретарка число 17.

— Але щож я маю писати? — спитав репортер.

— Покищо знайдіть собі працю самі, а пізніше дістанете дручення!

Цілий перший тиждень репортер писав приватні листи до приятелів у Нью-Йорку та описував їм у подробицях свій чу-

довий офіс. Кожного дня приходив до офісу о 10 годині, а відходив до апартаменту пополудні, коли дівчата покидали свою працю. При кінці тижня хлопець приніс репортерові платню чеком у сумі 500 доларів. Репортерові майнulo в голові, що чек беззвартісний, бо хто ж таке чув, щоб не працювавши діставати гроші. Несміло він пішов до банку й, показавши свою картку, дістав за свій чек 10 п'ятдесяток, самих нових грошей. Уперше у своєму житті репортер відчув себе паразитом.

Несподіванка

Так пішли дні за днями, місяці за місяцями, але до офісу ще ніхто не приходив, щоб сказати репортерові, що він має написати за тих 500 доларів тижневої платні, яку він дістгає вже 9 місяців. Аж одного дня задзвонив дзвінок на його столику...

— Геллов! — відізвався репортер.

— О, геллов! Чи це говорить репортер Н. Н.?

— Ессері, говорить репортер Н. Н....!

— Даруйте, що забираю вам дорогий час, але чи не міг би я прийти до вас у дуже важливій справі?

— Прошу дуже, а хто ж ви такий? — питав репортер.

— Н. Н. не дочекався відпові-

ді, бо співрозмовник повісив слухавку телефону так, що, здавалося, цілий апарат розлетиться на кусні. За кілька хвилин застукано до дверей.

— Кам ін!

— Дозвольте мені представитись, я директор Цельнер.

— О, дуже приємно, а я репортер Н. Н. з Нью Йорку. Прошу розгоститися та сказати чим можу служити!

— Мільйон тенкс, Містер Н. Н., але мушу признатися, що мені дуже неприємно клопотати вас дрібничками. Все ж, мені потрібно нової версії про Цезаря й Клеопатру...

— Містере Цельнер! — скрікнув репортер — але ж я нічого не знаю про Цезаря й Клеопатру!

— Ось бачите, я так і думав, що ви будете такі добрі й зараз же візьметесь до праці, — відповів директор Цельнер. — Лише прошу вас, містере Н. Н., не забути, що мушу мати нову версію за три дні часу! А тепер бувайте здорові та не гнівайтесь, що забрав вам багато дорогої часу, — сказав при відході директор Цельнер.

Заки репортер очунявся, директор зник з офісового будинку.

Новий скуп

Цілу першу ніч репортер не міг спати, бо не знав, що має

писати й як має писати. Одне, що лишилося в його пам'яті, це те, що за три дні він має доставити нову версію про Цезаря й Клеопатру...

Другого дня Н. Н. почав писати. Найперше треба було вивести, що Цезар це могутній воїводар якоїсь країни. Але, власне, якої, репортер не потребує журистися, бо історичний відділ при студії має це справдити. Далі треба буде показати палац Цезаря, його дворян та придворну службу. Але костюмами старовинних римлян Н. Н. не потребує журистися, бо студія має для цього артистичний відділ. Треба буде показати пишне прийняття Клеопатри в палаці Цезаря, але репортер не потребує журистися староримським балетом, бо студія має декілька балетмайстрів, що знають усі танки світу, як теперішнього, так і минулого. Треба змінити сцену й показати, як Цезар прощається з Клеопатрою, і як вона від'їздить ґалерою по ріці Ніль додому. Знову автор не потребує журистися тим, як така ґалера (довгий човен) має виглядати, бо історичний відділ виручить його з цього.

Передумавши все, наш репортер сів до машинки і накреслив собі головні сцени. Потім розбив це на підсцени. Потім почав обробляти кожну сцену, розвиваючи її в наступному порядкові

до підсцени. А щоб версія була цікава для глядача, автор придумав інтригуючу зустріч Цезаря з Клеопатрою. Вивів це так, що Клеопатра сама хотіла дістатися до палацу Цезаря, тому сказала своїй службі завинути себе в дорогий перський килим і принести до Цезаря під видом дарунку від неї. Цезар був повідомлений, що на точну годину він отримає дорогоцінний подарунок від Клеопатри. На ту годину шість величезних муринів принесли на плечах звинений килим. Коли Цезар сидів при столику, негри розвинули килим, а з нього викотилася Клеопатра в цілій своїй пишності. Це так вплинуло на Цезаря, що він відразу закохався в Клеопатру й попросив її лишитися в нього в гостині.

Репортер перечитав свій твір декілька разів, а потім почав виправлюти нерівності версії. На означений час, на третій день прибіг задиханий директор Цельнер.

- А що, штука готова?
- Готова, лише не знаю чи...
- Покажіть!

Тремтяючи рукою репортер подав свій твір Цельнерові. Цельнер заглибився в твір так пристрасно, що як виходив з офісу, то навіть не сказав „до побачення” молодому репортерові...

Розчаровання

Місяць пізніше репортер дістав запрошення прийти на льокавцю, де фільмували „Цезар і Клеопатра”. Автор був гордий з того, що його один твір буде увічнений на екрані. Але він немало здивувався, коли побачив, що сценарій був так пошматований, що став зовсім неподібний до його твору.

Того самого вечора автор пішов до директора Цельнера та зажадав пояснень. Той пояснив авторові, що жадну штуку в Галлівуді не ставлять так, як її написано. На це багато причин: найперше читають написане літературні критики і додають до нього свої зауваги. Потім читає директор і додає свої зауваги. Далі дістають копії актори і додають свої зауваги. При кінці читає твір цензура і критики та при цьому викидають те все, що не годиться з фільмовою етикою. Вже навіть як і зроблять річ, то й тоді вона переходить щераз через критиків, де роблять нові сцени або змінюють (рі-тейк). Буває й так, що фільм зовсім на ново перероблюють, бо при кінці виявилося, що він не виходить цікавим, а на цьому може потерпіти „бізнес”, тобто, публіка не прийде до театрів.

Усі готові фільми, які глядач бачить у кіні, перейшли таку саму процедуру. Їх поправляють

так багато разів, що навіть як і є в них якась хиба, то виконавці так уже зжилися з тими хибами, що зовсім не зауважують їх, аж поки фільм не прийде перед нові очі публіки, де відразу зауважуть щось, чого виконавці не запримітили. Це ѹ є причина, чому не раз фільм, що коштував два мільйони доларів, зовсім публіці не подобається.

Назад до Нью-Йорку

Минув рік, і репортерові вийшов контракт. Компанія повідомила його, що його послуг біль-

ше не потребує. Н. Н. спакував свої манатки й повернувся до Нью-Йорку, до своєї малоплатної праці, що приносить йому, проте, повне задоволення.

Але ще й сьогодні він не може додуматися — навіщо студія заплатила йому 26 тисяч доларів за написання одного сценарія, якого вона зовсім не використала?

Колись репортер догадається, що студії платять величезні гроші за нові ідеї, а не за сценарії, і це також буде для нього не абиякий скуп...

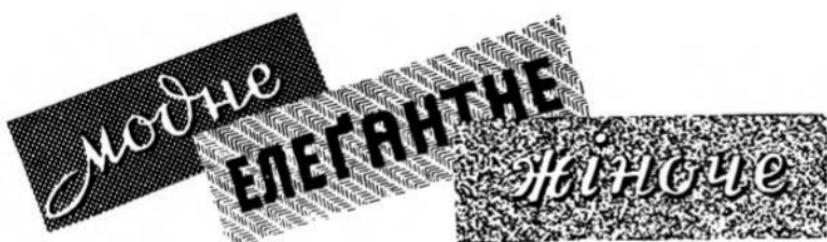
СПРИТНИЙ ШАХІСТ

Як розповідає анекдота, один бідний, але спритний пан звернувся до Ляскера з пропозицією відбити позаочно, за допомогою листування, партію шахів. За умовою, пан, програвши, мав би заплатити Ляскерові 3000 марок, цей же останній, з огляду на його кваліфікацію, на випадок програшу, заплатив би 5000. Ляскер, заздалегідь упевнений у перемозі, погодився. Але вже з третього чи четвертого ходу, одержаного поштою, він почав уважніше ставитися до партії: противник був надзвичайно сильний. Закінчилося тим, що Ляскер таки програв.

За якийсь час Ляскер зустрівся з іншим славетним шахістом на офіційному турнірі. З перших же ходів він заявив:

- Страйвайте, я десь грав уже цю партію.
- Я також, — відповів супротивник.
- Я грав її з паном Н.
- Я також.

Тоді обидва розсміялись і потиснули один одному руки: спригній пан скординував їх інкогніто, в обох випадках мавши забезпечених 2000 марок виграшу.

Весна в сальонах мод

Коли пишемо ці рядки, то ще трисемося від холоду, хоч у печі палахкотить вогонь. Карвендель ще вкритий снігом на метеर завгрубшки й зимовий сезон у Міттенвальді тільки що починається. Тут жіноча мода — теплий светер під скафандром, норвезькі штани й червики-лещетарки.

Але в Мюнхені снігу ані крихітки, на Блакитному Побережжі русалки скачуть у воду й Діори та Фати у своїх паризьких сальонах уже обдумують осінні моделі. Отже, пора й нам заговорити про весну й літо.

В основному — без змін

Для нас усіх, що ще не зуміли пошигтись у ширі в долярових країнах, — справжня потіха: в основному нічого не змінилося. Довжина, ширина й талія залишилися такими самими. Отже, коли відчистите й вберете торічний костюм чи суконку, ніхто цього не завважить. Якщо хтось матиме цього року клопіт з мо-

дою, то тільки елегантні кравці й сальони. Бо, як кажуть, проблема не в ширині чи довжні, а в духові моди. Дух моди — це те щось майже невловиме, що його мусить кравець вичарувати кроєм, розтинами й швами. В цілому воно дає легко змінену сілюсту.

Круглість форм

Цьогорічна мода, мабуть як ніколи досі, достосована до анатомії жіночого тіла. Ніяких кутів, ніяких кантів. Скрізь ніжні, переважно овальні лінії. Нема ніякого шву, що проходить би зовсім рівно. Груди й бедра сильно підкреслені. Кожна лінія змагає, щоб заокруглилася. Навіть накладені рамена залишають м'який вираз, що рішуче виключає чоловічу кантястість форм.

Капелюхи: невеличкі, насунені на чоло. Парижанки залюбки носять у цьому році маленькі, біленькі капелюшки, що мов піденіжки вистрілюють із землі. Десятки таких капелюшків мож-

на помітити в кожному елегантному барі.

Фризури: Мистецькі, спадають ніжними хвилями та закінчуються маленьким валком на карку. Або ще короткі, закручені до вподоби.

Рукави: тричвертеві — все ще дуже модні. Але побіч них також довгі й зовсім короткі, або тільки зазначені партією рамен.

Рукавиці: в усіх кольорах, з матерії, ниток, нільону, замшу, шовку, також зі шкіри.

Пальта-жакети: це улюблениці цьогорічної моди. Вони зовсім не мають комірів. Пальта із сильно підкресленою талією є довші та ширші внизу. Гудзики й кишені розміщені на зовсім непередбачених місцях.

Жакети-одяги: Щораз стрігіші, зовсім не нагадують чоловічих маринарок. Бедра підкреслені кишенями. Останній гудзик защіпається в талії. Прикрашувальні реверси й манкети.

Плащі: незвичайно прості. В крою основна засада — зберегти овальну та струнку лінію цілості. Реверси й комірі непомітні, дуже малих розмірів. До пальт належить цьогорічний світ весняної та літньої моди: вони виступають у всіх довжинах, прості, дзвонисті тощо. Вони товаришать костюмам і сукням, а також ведуть самостійне життя, супроводячи найрізноманітніші ча-

стини загально прийнятої гардероби.

Декольте: овальні або у вигді трапезу, досадно прозвані „панорама”. Короткі й довгі ланцюги. Оригінальні прикраси всякої роду.

Рамена: легко заокруглені, спадисті.

Талія: стрункіша, як будь-коли досі.

Спіднички: в бедрах підкреслена жіночість лінії. Якщо то одяг із жакетом, то цю ролю сповнюють кишені. В денних та вечірніх сукнях цього досягається фартушками та надрізами. Фартушки виступають в найрізноманітніших видах. Парижський модист Дессе видумав щось тисячу моделів. Що більше підкреслені бедра, тим вужча спідничка внизу. Знову на те, щоб була овальна форма. Свободу рухів забезпечується різними рафінованими способами: надрізами, фалдами тощо. Довжина спідничок 35 — 37 сантиметрів від землі для костюмів, ранішніх та пополудневих суконок (в Англії навіть 40 сант.).

Вечірня мода: Зовсім протилежна до простоти денного вбрання. Найбагатші й найвишуканіші шовки, вишивки, ручні аплікації. Все ще залишається вибір між вузьким етюї-одягом і широкою, подібною до кренолін, спідницею.

Кольори: Нові, певничайні доброрі барв: ясно-сивий з темно-та середньо-сивим, всі сиві відтіні з цитриново- та золото-жовтим. Парижанки залишилися вірними комбінації чорного та білого кольорів. Модними є також спокійні, матові літні кольори.

Матерії: від вовни до льону. Текстильні фабрики продукують нові, досі невідомі зразки матеріалів.

Черевики: плетені з соломи або пошиті з сивої флянелі. Пепліта є останнім криком моди.

О. В.

МОДА В АМЕРИЦІ

Американська мода ще менше змінилася від європейської. Повна свобода ліній, форм і довжини. Тільки матеріали, головно шовки й штучні шовки, ткани ще оригінальніше.

Як і досі, дуже модними залишилися задруковані матеріали. Цілі тексти розмов вписані на плечах та на грудях. Бувають також образки з журналів мод, відомі будови та різні звірята й птахи. І, очевидно, квіти: туліпани, рожі, фіялки...

Фіялковий кольор дуже поширений: одяги, капелюхи, парасолі, перли, а навіть мешти. Також — коралевий, задрукований рибками, мушлями та коралями. Новість — коралеві замші.

Появилися також задруковані мешти, достосовані до одягів. Вони вигідні й елегантні.

В пошукуванні за новостями, почали продукувати матеріали з чорними квітами на кольоровому тлі та сиві шовки, наче притрушені ніжною, чорною павутинкою.

Костюми без комірів. Зате на довгій шиї багато шнурів перлів (нераз десять і більше рядів).

ДЕЩО З АМЕРИКАНСЬКОЇ СТАТИСТИКИ

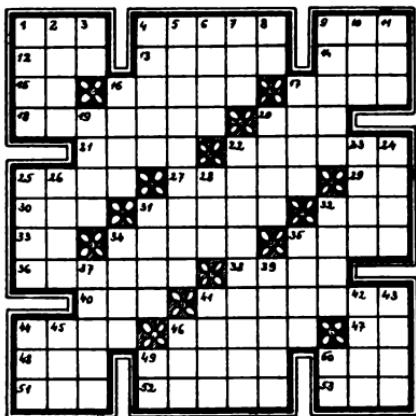
На 1. квітня 1950 року було в ЗДА 150 697 361 мешканців. Перелік виявив найбільший приріст населення в західних стейтах (Каліфорнія — 3,5 мільйона). Населення Америки не лише зросло, але й забагатіло: 4 на 10 американських родин придбали майно понад 5 000 доларів.

В американських початкових школах навчається 20,5 міл. дітей. Дружаться американці дуже молодо: пересічний вік жінки — 20 років, пересічний вік чоловіка — 23 роки. Це дає великий приріст населення. За 25 років ЗДА думають мати 190 міл. мешканців. Америка має 61 мільйон пар робочих рук, в цьому 17,5 жіночих. Є там 4 міл. крамниць, 240 тисяч фабрик та 6 мільйонів господарств (фарм).

~ЗАГДІКИ~

Ч. 1 — Хрестиківка (точок 8)

склав д-р К.

Поземо: 1. німецька скорочена назва американця, 4. інак. „бідна”, 9. рід злой погоди, 12. грошеве поквитування, 13. запасова частина війська, 14. порядок, 15. міра поверхні, 16. почердинця IPO, 17. алькогол. напиток, 19. ділянка знання, що знаменує ХХ ст.. 20. ін. далеко, 21. один із засобів лікування туберкульози, 22. мистець, 25. ріка в Єспанії, 27. герой драми Шекспіра, 29. особ. займенник, 30. один зі змислів (р-т), 31. більше місто Сибіру, 32. господ. прилад, 33. ін. „від”, 34. місто над Дністром, відоме з княжих часів, 35. одяг, 36. бачимо при горінні,

38. відтинок дороги, 40. гречка літера, 41. тяжка хвороба очей, 44. необхідна для живучого організму рідина, 46. маленькі хатки, 47. міра поверхні, 48. ініціали нашої сучасної визв. армії, 49. муж. імнення, 50. доба, протяг часу, 51. продукт спалювання, 52. ворота, 53. невільник.

Доземо: 1. настоятель лат. монастиря, 2. великий простір води, 3. хем. знак індія, 4. вираз лиця, здрібн. (4-тий від. одв. — назад), 5. пісня венецьких гондолерів, 6. ріка в Сх. Німеччині, 7. розвагове заняття, забава, 8. ріка в Латвії (два самозвуки), 9. мелять збіжжя, 10. поле, 11. похвальна пісня (взад), 16. ініціали укр. демокр. партії, 17. слово протесту, 19. ловецький пес, 20. член народу, що живе на Балкані, 22. гол. місто Голляндії (т-ч), 23. Божий твір (на ньому ми живемо), 24. щось протилежне до „галасу”, 25. леген. гр. байкар, 26. прізвище франц. політика, 28. одиниці електр. опору, 31. гребля, застава, 32. в'язень-наставник у нім. конц. таборах, 34. фабрика виробу шкла, 35. культурна розвагова гра, рід спорту, 37. нероба. 39. урядово устійнена оплата, 41. визначений шлях, 42. привид, з'ява, 43. мешканець Бл. Сходу, 44. плаузун, 45. дит. нім. назва „лідуся”, 46. нічний льокаль, 49. скорочення слова „туберкульоза”, 50. буква з альфabetу (фонет.).

Ч. 2 — Логограф

(точок 3)

склав д-р К.

БА, БІД, БОР, ВА, ВАР, ВИ, ВИ, ВІК, ВІ, ВІ, ГО, ГРА, ГА, ДИ, ДІВ, ДО, ДО, ЗА, ЗІ, І, І, ЛЕЦЬ, ЛЕТ, ЛЬО, МОК, НА, НЕ, НІ, НІ, НІ, НІ, О, О, ОД, ОЗ, ОМ, ПА, РА, РОД, СИН, СНО, СПА, СТРІ, УЖ, ХРО, ЦІ, ШКА, Я, Я.

Із поданих складів створити слова такого значення: 1. забавка, 2. острів малайського Архіпелагу, 3. термін у граматиці, 4. часове угіднування мови, тонів, рухів і образів у фільмі, 5. заголовок книжки С. Гординського, 6. більша військова одиниця, 7. час іжі, 8. заразлива хвороба, 9. місто в Карп. Україні, 10. дівоче іммення, 11. вояк без ранги, 12. давня геол. формация, 13. прізвище відомого скрипака-віртуоза і композитора, 14. страва з муки та яєць, 15. те, що не є правилом, 16. ін. прикраса.

Другі й четверті букви слів, читані доземо, дадуть золоту думку, що вписана на соняшному годиннику в Оксфорді.

РОЗ'ЯЗКИ ЗАГАДОК З Ч. 4

Лого-аритмограф

1. мадяри-зулюзи, 2. анкета-варвар, 3. гадати-Євгена, 4. комора-соната, 5. турбан-побіда, 6. кодекс-хиткий, 7. судьба-приказ, 8. тапета-овація, 9. сирена-чардаш.

Загадки вчать думати. Приєднуйте нових змагунів!

Аритмограф

- а) дорожоказ, б) міна, в) акти, г) межа, г) ризи, д) пина, е)

путач, е) сітка.

Загадки — це пожиточна розривка й гімнастика ума.

Літературна загадка

1. Барка, 2. Ольжич, 3. Гоголь,
4. Домонтович, 5. Антонич, 6. Назарук, 7. Косач, 8. Руданський,
9. Алчевська, 10. Вільде, 11. Цеглинський, 12. Івченко, 13. Вовчок. Богдан Кравців.

Логограф

1. змова, 2. талант, 3. просо, 4. актив, 5. Шотландія, 6. очиська,
7. Персія, 8. претор, 9. Сенека,
10. омофор, 11. юшка, 12. Бирнес, 13. Антигона. 94. Барка. — Марко Черемшина. — Василь Стефанік.

ПРАВИЛЬНІ РОЗВ'ЯЗКИ

1. Діон. Івантишин (Англія) — 52 пункти, 2. Шустка (Аргентина) — 52 п., 3. Банилівський (Австрія) — 51 п., 4. Ол. Тарантюк (Арг.) — 51 п. 5. Бол. Гоцький (Англ.) — 49 п., 6. Антін Тріска (Анг.) — 44 п. 7. о. Вол. Іващенко (Канада) — 37 п., 9. Р. Ганас (ЗДА) — 36 п., 9. Б. Дицьо (Арг.) — 32 п., 10. Ол. Бережницький (ЗДА) — 27 п., 11. о. Мих. Гураль (Кан.), 12. Д. Я — в (Анг.), 13. Дусьо Дусин (ЗДА) — 14. С. Лев (ЗДА), 15. М. Б. Г. (ЗДА), 16. Микола Маслів (Туніс). 17. Роман Лисняк (ЗДА), 18. Пластун з Дітройту, 19. інж. Турко (ЗДА), 20. Маркіян Фесолович (Арг.), 21. Христина Шлемкевич (ЗДА) — всі по 24 пункти, 22. Галина Лощенко (Нім.) — 19 п., 23. А. Т. (Кан.) — 18 п., 24. Ст. Кітка (ЗДА), 25. О. Кулинич (ЗДА), 26. Мир. Уtrysко (ЗДА) — по 14 п., 27. Мир. Чубатова (ЗДА), 28. Любов Сай (ЗДА), 29. Болехівський (Канада) — по 12 пунктів.

НЕЗНАНЕ КОХАННЯ БЕНВЕНУТИ І РАЙНЕРА МАРІЯ РІЛЬКЕ

Ця незнана до останнього часу сторінка з інтимного життя великого німецького поета Райнера Марія Рільке (1875 — 1926), розповіджена невідомою авторкою (рукопис опубліковано щойно кілька років тому в одному французькому журналі), викликала справжню сенсацію в колах приклонників поетової творчості в усьому світі. Не зважаючи на те, що дехто з поважних критиків сумнівається в автентичності цього людського документу, він, завдяки широті свого тону і дуже близькому до дійсності зображенням кришталевого образу поетового вартий того, щоб бути пропонованім увазі українського читача. Погодів Рільке, мандрівник багатьма європейськими країнами, в тому й Україною, був великим прихильником нашої батьківщини і присвятив українській тематиці не одну поезію, а також прозові твори (в збірці, що про неї говориться в оповіді „Бенвенути“: „Повістках про любого Бога“). Поезія Рільке широко появлена в українських перекладах (Юр. Клен, М. Орест, Л. Мосенда, Юр. Липа, Юр. Косач, О. Зуевський, В. Державин, Юр. Шерех, Б. Кравців та інші). Прозу Рільке перекладали М. Орест та Іг. Костецький. На основі ж цих коротких мемуарів „Бенвенути“ написав і опублікував тонку психологічну новелю В. Домонтович.

В прибраних на Різдво вітринах миготіли ялинки, прикрашені марципанами, срібними зірками, різнобарвними свічками. Я проходила містом і милувалася цими чудесами: забавки, ляльки, торбинки, хустини, малюнки, срібло. Я ж хотіла лише книги. Не

могло не існувати на світі голосу, що мав би силу потішити від усіх скорбот, розвіяти тягар цих останніх днів, коли я мусіла вирішувати свою долю: голосу, що міг би надати невдалій молодості нового значення, змоги інакше сприймати життя.

Я завітала в маленьку здавна знану книгарню і звернулася до господаря:

— Я хотіла б книжку. Не таку, як інші, я хотіла б чудесну книгу.

Старий схилив голову. Він мовчки підійшов до великих лякованих полиць, узяв томик у зеленій обкладинці, поклав його передо мною й сказав:

— Ось!

Я розгорнула книжку й на титульній сторінці прочитала: „Райнера Марія Рільке: Повістки про любого Бога“.

— Хто це — Райнера Марія Рільке? — спитала я.

Мій старий приятель узяв книжку, загорнув її, подав мені й урочисто промовив:

— Це поет, справжній поет. Все інше ви знайдете тут.

З „Повістками про любого Бога“ в руках я проходила вулицями, освітленими снігом, і з кожним кроком почувала себе щасливішою, ніби перетвореною вже наступним чудом. Я несла світло, подібне до сяйва зірки.

Всю ніч я читала, ні, — я молилася перед книгою цього Райнера Марія Рільке. А кілька годин перед тим я навіть не знала його імені. Тут була історія Мікель-Анджельо і історія старого Ти-

мофія, історія каліки Евальда й історія чужинця з листом, історія дитини й історія смерти, що не могла вбити любові й мусила цвісти голубою квіткою в саду закоханих. Мені здавалося: всі страждання, що я їх зазнала, відступили від менедалеко, стали зів'ялим минулим.

Одного вечора, сама в моїй самітній кімнаті, як у безлюдді великої пустелі, я сіла писати. Це був мій перший лист до Райнера Марія Рільке. Я не замислювалась, навряд чи була навіть свідома того, що пишу йому: я відчувала лише потребу висловити свою безмежну вдячність. Я писала:

„Дорогий друге, Ваші „Повістки про любого Бога“ присвячені Елен Клей, і в ча-рівній присвяті Ви кажете, що книжка належить їй, бо ніхто не зміг би сильніше любити Ваш твір. Я хотіла б бути нею, щоб мати право на цю присвяту, бо, здається мені, я справді люблю „Повістки про любого Бога“.

Тиждень пізніше, соняшного зимового ранку я одержала поспішного листа з Парижу. Я не знала почерка. Він був одночасно стриманий, легкий, радісний. На ко-

верті була овальна печатка на темнозеленому воску. Без імені. Не знаю чому, але, коли я глянула на почерк, серце мое забилося.

Лише через довгу хвилину я наважилася одкрити коверту, з якої випало кілька аркушіків, усіяніх там са-мим стислим почерком. Я прочитала ім'я. В моїх руках була відповідь Рільке:

Паріж, 26. січня 1914.

Дорогий друже,
Дозвольте мені взяти цей тон; Ваш лист мене нар-джує вдруге: яке щастя, що Ви написали його, і як добре, що Ви не могли пере-творитися саме на Елен Клей, бо це безмежно ускладни-ло б усе. Тим більше, що від часу „Повісток про лю-бого Бога“ ми обоє бути не-задоволені нашим взаємним витвором... Але, може, й Вам також усе, створене мною відтоді, здається невірним чи, може, байдужим, і я мушу віднести все прихильне у на-шому листі на адресу, таку непевну тепер, того юнака, що багато довгих і дивних років тому назад марив Го-сподом.

— — — — —
Я читала немов уві сні:
„Чому, так чи так ман-

дуючи, Ви не проїхали че-рез південь Еспанії? Ах, як-би я Вас зустрів: мое серце споруджувало б Вам тріум-фальні арки одну за одною; наша музика звучала б без краю, бо вона мусіла б шу-кати шляхів до найдальших глибин моєї душі, яких я сам ще не досягнув.

„....Уявіть собі: я прожив цю зиму в маленькому еспан-ському містечку, недалеко Гібралтару. Якийсь час я був у Толедо. Запевняю Вас, це було незрівняно, це було немов породжено уявою, а, проте, все було життям — усі дні й кожна ніч не та-ка, як інші. Як видіння, що постає перед людиною, пе-ревищує її звичайно буття, так це місто перевершувало звичайне існування краєвиду таким, як ми його знаємо... Раптом у Ронда (в цьому ма-ленькому місті на півдні Ес-панії) я зрозумів, що мій зір був перевантажений; тут не-бо посувалося так пишно й тіні від хмар надавали та-кого виразу обличчю землі... Ale горе! я немов вичерпав очі, немов мусів тепер, се-ред цих сприйнятих образів, осліпнути, або, якщо життя й існування людське вичер-пані, сприймати надалі світ якимсь іншим, новим чуттям.

Музика, музика: так не ставало її. Одного дня хтось грав у маленькому готелі. Я не бачив музику, він був у сусідній кімнаті, — лише відчував, як світ, що далі, розпливаючись, перетворювався в чудесну стихію (я її ледве знаю — вона завжди перевершувала мої сили), і я був щасливий без зусиль його відчувати через цю стихію, бо мій слух був незайманий, мов ступня дитини, що ще не знала землі..."

Ці слова були для мене ніколи нечують і знаюю віками піснею. Ввижалося, він сам говорив зо мною:

„А тепер я знову позбавлений музики, в глибокому душевному розpacі. Ale Ваша музика чекає на мене. I як вона не вийде мені назустріч тут чи там, можливо, я сам вийду на її шлях, як їздять у Сіцілію, шукаючи весни, такої запізненої в країнах Півночі.“

Ніколи ніодин чоловік не говорив так зо мною, але це не був сон. I ці аркушки дійсно були в моїх руках, і це не було лише привітання ясного дня, бо я читала: „...Ваш вдячний Райнера Марія Рільке“.

З першими ж листами Рільке подолав усі перепони. Він

не зупиняється, він пише через „ти“ вже в третьому листі. Протягом кількох тижнів він засипає свою музику листами, де палка пристрасть, щодалі то все нестимніша й ніжніша, переплітається з радісною уявою. Нарешті закохані вирішують зустрітися в Берліні, де Бенвенута має дати концерт.

Ніч починає спадати. Я пішки подолала цю велику віддалю, як пілігрим, що поспішає до святині. Я проходила вулиці, незчисленні бульвари, ще огорнений зимою парк на березі ріки, а потім ще минала довгий ряд домів. Трамваї обганяли мене, візники й пішоходи поспішали повз мене. В моїх вухах бессистанно звучало: „Марбурзька вулиця, 4“. Я могла думати лише про цю звичайну назву і коли, нарешті, підійшла до під'їзду, над яким лямпка освітлювала вивіску „Hospiz des Westen“, сил не вистачало. Я вхопилася за ручку дверей.

Хвилину по тому я дзвонила й слабким голосом питала прислужницю, чи пан Рільке вже приїхав і чи він тут. Служниця в голубій з білим сукні й білій тоці на голові, відповіла, точна й ввічлива: „Так, третій поверх, будь ласка. Кімната двадцять чотири“.

ри." Широкими сходами, що їх прибрано килимами, я зійшла вгору, минаючи багато дверей. В тиші будинку чути було тільки шепотіння газу; потім з'явилися двері кімнати число 24, освітлені, саме проти сходів. Я зупинилась, але насмілилася застукати лише коли почула чийсь крохи за собою. Тиша тривала стільки часу, скільки треба, щоб стукнуло серце. Тоді почулося майже тужливе запитання: "Так?"

Це був голос завжди близький мені, голос коханий, голос, що на нього я так гаряче чекала. Я ввійшла. Я побачила, немов крізь туман, велику кімнату. В кутку, біля вікон, маленька робоча лямпа під зеленим абажуром. Іншого освітлення не було. Передо мною стояв Райнера Марія Рільке, тонкий і зворушливий. Його сині очі дивилися на мене. Я ніколи ще не бачила людського обличчя такого осяйного і такого неземного.

— Бенвенуто, нарешті ти тут! — сказав він, і мені здалося, що зо звуком цього голосу треба було все забути, заплющити очі і слухати його вічно.

Потім ми взялися за руки, ми сіли на маленькій зе-

леній оксамитовій софі і дивилися одне на одного, сміялися й плакали.

— Я оце писав тобі, — сказав Рільке, — я не міг не робити цього. Мені здавалося занадто нездійсненим, що ти можеш увійти.

Ми ще мовчали, немов боялися злякати щасливий сон.

— Я не можу одірвати від тебе очей; так, це ти, це справді ти. Я уявляв собі твоє волосся чорнявим, але ні, треба, щоб воно було русяве, — сказав він.

А я думала: „Це не людина, це видиво, чудом знене на нашу бідну землю.“

Я не підозрівала тоді, що ця думка нам принесе пізніше невимовні страждання.

Все було ясне, чисте і святе в цій мовчанці і в усіх наших розмовах. Ми забували про час, ніби ніколи не листувалися, і нам треба було стільки сказати одне одному. Світ народжувався; ми його переходили, сповнені здивовання, і ми забува-ли години.

Коли я відходила, Рільке провів мене: „До завтра“ — було його прощанням, і я згадала, як радістю стиснув мені серце його перший лист з Парижу. Та ж радість звучала в його голосі.

Коли я верталася, всі спали. Минувши темний передпокій, уже в своїй кімнаті я підійшла до великого дзеркала й подивилася на себе. Здавалося, мое обличчя стало новим від хвилини, коли я побачила своїми очима земного створіння безсмертну душу.

Наступного ж дня Бенвенута влаштувала піяніно в кімнаті Рільке, в кімнаті снів, яку вона називає „Кімнатою Андерсена“, в кімнаті з лякованими стільцями вишневого дерева, обитими голубим, з заквітчаними стінами, з білим завісами, з тарілками в стилі бідермаєр. Рільке називає цю світлицю трійцею праці, відпочинку й музики.

Був теплий передвечірній час після цілоденного дощу. Коли я прийшла, вікно було відчинене, й кімнату сповнював запах мокрої землі. Дерева вже розпускалися; кущі в садах показували перше листя. Я налила води у вазу й поставила її, з пролісками й фіялками, на письмовому столі. Райнер заклеїв листа й підвів очі, поклавши свою руку на мою.

— О, дякую, дорога; зачекай хвилину. Я хочу закінчити всі dennі справи,

щоб належати зовсім тобі.

Я сіла до вікна й дивилася, як згасав день. Внизу свистів дзвінкою флейтою дрозд; звук його голосу розливав по кімнаті ніжні пахощі.

Рільке закрив течку й упорядкував папери.

— Чи пригадуеш те, що ти мені колись писала про „Майстрів співу“? Що для тебе найкраща хвилина п'єси та, коли в залі згасять вогні, й диригент підносить свою паличку. Ні один звук не втрачений ще, все ще перед тобою, — писала ти. Ах! Бенвенуто, подумати тільки: так чекаєш і перед життям, перед його розкошами. І тепер ти гратимеш тут. Чи це можливо? Чи твоя музика змінить мій внутрішній світ, як я часто мріяв? Скажи мені, чи не занадто я вибагливий?

Я сіла за піяніно й торкнулася пальцями клявіш. Серце тремтіло; здавалося: я мушу виконати святий обов'язок — відкрити музику безсмертному створінню, яке чекало цієї хвилини.

Струни задзвеніли, звуки повні й теплі наповнили кімнату, як ніжне світло, — я грала Генделя, мелодію просту й хвилюючу; потім пере-

йшла на арію Баха. Я не хотіла лякати Райнера потоком занадто сильних акордів і для початку взяла легкі мелодії. Лиш замовкали клявіші, через вікно вривався голос дрозда, спів весни, спів новонародженої природи.

Коли піяніно замовкло, було темно. Дрозд уже не свистів, запанувала довга тиша. Я відчула за собою Рільке, він нечутно підійшов до мене. Його руки лежали на моєму волоссі й його палаюче обличчя торкнулося моєї щоки. Ми мовчали; ми зійшли у вогкість вечора, ми проходили тихими садами. В цю годину мое життя дістало Господнє благословення. Перед розлукою Райнер узяв обома руками мое обличчя й поцілував мене в чоло.

Так минали дні, кожний з них огорнений музикою. Рільке вирішив їхати до Парижу і взяти Бенвенуту.

Мое перше враження було таке тяжке, що захотілося знову сісти в поїзд і їхати не знати куди, в спокій, до гір чи морів, далеко від шуму, далеко від огидних будівель, від усіх цих вулиць, що, здавалося, губилися в безмежжі.

Перед двірцем стояли авта, візники й малесенькі ом-

нібуси, що мені відразу сподобалися. В цих чудових і зручних екіпажах було шість місць, обитих червоним оксамитом, і між вікнами маленьке люстро, прикрашене живими квітами. Ми взяли один з них; молодий візник, що нагадував веселого гнома, легко закинув скрині на дах, передав нам валізи й парасольки і скочив на своє місце. Дверцята зачинилися, великий гнідий кінь вирушив риссю.

З Севастопольського бульвару, проїхавши під монументальною аркою, ми скоро завернули в лябіrint вуличок. Газетярі вигукували назви вечірніх часописів; у крамничках продавали рибу, м'ясо, хліб, горілку, городину, одяг, перуки, взуття... У мене був, мабуть, розгублений вираз, бо Райнер заговорив із своєю доброю усмішкою:

— Це не триватиме довго!

Раптом стало чудо. Тюєрівський сад, Лювр, мости, ріка, Париж, як образ снів, увесь у голубій сузі смеркання, нереальний, але знайомий, близький від віків. Сльози наповнювали очі; ми взялися за руки, Райнер сказав:

— Так, це Париж.
Екіпаж переїхав Карусель-

ний міст і спинився на Вольтеровій прибережній. Райнєр замовив для мене кімнату, її мені лишилося тільки зійти нашвидку освіжитись. Він мав чекати в ідалльні. Ми хотіли ще відвідати по обіді його ательє, його „вдома“.

Моя кімната, на другому поверсі, була велика й така затишна, що я затрималась там кілька хвилин. Вікна були затягнені завісами у великих квітах; я відхилила їх і оцінилася перед Сеною, перед освітленим містом, в його сяйві: Париж, Париж весною „в своїй єдиній сумності“.

...Коли ми вийшли, вже надходила ніч; вогкий вітер колихав дерева прибережної; в Сені відбивалися вогні мостів і, хоч було пізно, небо сяяло останнім ніжним світлом. Райнєр сказав:

— Ти побачиш — освітлення тут не таке, як інде. Можна сказати, що не воно озаряє доми, мости, сади, але мости, сади, увесь краєвид сяє, немов освітлений зсередини.

Шлях до вулиці Кампань Прем'єр був досить довгий. Чи поїхати метром? Я воліла йти пішки, Райнєр був тої ж думки.

Раптом він спинився: я розкрила очі й побачила, що ми були в маленькій вуличці, перед великою старою багатоповерховою будівлею. Райнєр подзвонив; воротарка відчинила:

— Ось і пан Рільке!

Ми зійшли, освітлюючи шлях недогарком свічки й, минувши багато дверей (усі були фарбовані на-зелено), досягли майже самого піддашша. Райнєр відчинив і увімкнув електрику: ми були у великій кімнаті, одна стіна якої була майже суцільним вікном. Повним любові й вдячності поглядом я охопила все це, знайоме вже з оповідань моого друга: стіл Родена, плюштір, полиці з книжками, зброя по стінах, зелена лямпа на столі, завіса перед великою бібліотекою... Рільке поклав руку на моє плече, й ми підійшли до вікна. Обриси, затушовані вечірньою темрявою, бани собору Інвалідів здіймалася над тихими й темними садами; між вітами дерев мерехтіло світло далеких будинків. Панувала глибока тиша. Шум екіпажів і гудки авт долітали часом, ніби здалека, від бульвару Распай. І в цій чистій, повній спокою тиші я почула коханий голос:

— Чи ти чуєш, як я живу тепер, як я живу новим духовим життям у твоїй чудесній появі, уже упокоєний в тобі? Треба тобі, Бенвенуто, відчути це чисте піднесення моєї душі до тебе, це прагнення мого єства, де лише ти можеш бути.

Пізніше я обійшла кімнату. Я не могла не торкнутися всіх її речей, ніби благословляючи їх дотиком: каламар, течка, плюштір, крісло, маленький російський померхлого срібла Христос. Верталася. Райннер провів мене до самих дверей. Я відчинила вікно; він ще був перед моїми очима, він здакека вітав мене; потім його тонка сильвета загубилася в темряві.

Йде дощ; повітря заливає паходами землю. Лише десьта, але вулиці порожні. Асфальт відбиває ліхтарі, вітер гойдає тіні дерев; зорі іскряться через рухливі хмарі; під моїми вікнами тече Сена; її легкі хвилі злегка шепочуть. У моїй прекрасній кімнаті червоний килим близький — букетом споминів. Яке благословенство — життя! Серце переповнене щастям.

Доброї ночі, дорогий, дорогий Райннере. І спасиби!

Мій перший день у Пари-

жі закінчився. Він був багатий радістю.

Я прокинулася в півтемряві кімнаті з почуттям глибокого щастя. Бронзовий годинник на коміні продзвонив шосту. Він показує точний час і грає тричі на день „мелодію Людвіка XIII“. Я підняла штори. Сонце тільки зійшло, і небо сяяло, в річці різними барвами переливалися перші вогні, швидкі хвилі протікали під темними арками мостів. Яке чарівне це місто рано! Дерева в ніжній зелені; прибережна ще безлюдна; лише вулична продавчина обходить доми зо своїм візком, повним городини... На тому березі ріки всі білі штори ще спущені. Скрині букіністів mrіють Расіном, Ля Фонтеном, Мюссе, поетами, замкненими під покришками. Маленька білява такса вилазить з якогось заувалку з нянькою, що несе в своєму кошику довгу білу хлібину й дві пляшки молока. Потім — знову безлюддя.

Вчора з Рільке в Люксембурзькому саді.

Скільки віршів з „Нових поезій“ написано тут; скільки разів обходив він ці алеї; як часто, на одній з цих лав, він дивився, як діти пуска-

ють свої кораблики в басейні.

„О дитинство, мінливі
[порівняння, де ви?“

Ці дерева й галевинки, ці басейни й алеї щасливо сполучили чисту природу з найвибагливішою архітектурою. Я легко уявляла саму себе тут, дитиною, в оточенні дорослих, студентів і професорів з поважними обличчями, що курили чи читали, занурившись у книжки, або ходили поміж дерев, жваво дискутуючи. Це одна з характерних прикмет Парижу — відчуття, що вже жив тут чи в мріях, чи в іншому житті. І тут легко можна зазнати щастя, забиваючи, що побіч свідчень величі минулих поколінь виростають кам'яні докази найкривавішої історії...

Ми взяли кораблик-мушку й сіли на його борті, вбиравючи в себе сонце. Маленький пароплав плив за течією, лишаючи за собою будівлі, сади, фабрики, краєвиди, щоб зануритись у зелень околиць. Ми висіли в Медонні й, перейшовши луги й сади, зійшли до „Вілли Діямантів“. Роден описав цю країну, околиці свого маєтку й той чудовий краєвид, що відкривається звідси на Сен-Клю й Севр, ріку й ясну

далечінь, що так виблискуює в його книжці про „Собори Парижу“; тому здавалося, що бачиш картини, давно знайомі.

Рільке правий: світло тут загоряється небесно-ніжно: воно щохвилини змінюється: то легкі тіні ясних хмарин пробігають по широких просторах, і Сена блищить, як срібло, то ясне сонце запалює весняну зелень полів, квітучі дерева, й далечінь загортается блакиттю випаровувань, а діти в різnobарвному одязі пересуваються по освітлених шляхах, мов мандрівні квіти. Але житло Родена безлюдне й холодне, сад недоглянутий. Він вражає сумом на тлі весняного щастя. Рільке мені оповідає, що Роден ніколи не зимує в цьому будинку, його тяжко опалити, бо система нагрівання теплим повітрям остильки недосконала, що протяги роблять більшість кімнат немешкальними.

Роден не має товариша, що піклувався б ним, не має справжніх друзів, що створили б йому затишне вогнище. Рільке сказав мені: майстер близький лише з тими, хто експлуатує його.

— Може твоя музика могла б бути для нього поря-

тунком; але він ніколи не лішається на самоті; його завжди оточують корисливі люди. Колись символом його життя були слова, якими він вітав кожного відвідувача: „чи ви добре працювали?” Тепер він працює лише для заробітку, а заробіток цей іде на користь негідного оточення.

Я майже жалкувала, що ми побували в Медоні. Слова Рільке, сам будинок — усе разом було таке безпр oversvitne: геній і людська кволість, поєднавшись у могутній постаті, чекають самотньої й нещасливої старости.

Я складаю тепер кожного пополудні й кожного вечора невеличку програму для Рільке. З яким розумінням і якою радістю він приймає все! Одірвавшись від клявіятури й звівши на нього очі, я бачу його риси такими напруженими увагою, особливо коли він слухає річ уперше. Можна сказати, що в ці хвилини світло й тіні перебігають його чолом; великий промовистий рот під злегка звислими вусами, стиснений майже болем, його тонкий обрис у глибині крісла, здається, увесь занурився в слух.

Але, коли мелодія знайо-

ма, напруження зникає, здається, він спочиває. Часом ніби вся його всесприйнятна душа занурюється у звуки й гармонію. Вплив цієї надзвичайної постаті змушує всю кімнату звучати.

Ніколи я не імпровізувала стільки, як у ті години, що Рільке слухав мене. Коли я закінчувала якийсь уривок, він говорив:

— Чи не можна б ще раз це місце, перед „fermata”?

І завжди приводом до цього прохання був якийсь новий відтінок у виконанні, якийсь наголос, що вразив його й який я могла завдячити лише йому. Чудово будо сприймати це надхнення. Коли я говорю йому це з вдячністю, він недовірливо усміхається й каже:

— Це лише ти.

Але це неправда.

Він забув „звичну самотність”; ми майже увесь час разом. Рільке не уявляє собі тепер дня, проведеного без мене. Це непокоїть мене: чи не відриваю я його від праці?

Може в наслідок переживань і безконечних суперечностей цих останніх років я стала такою недовірливою до щасливої долі; я не можу

повірити в тривалість прекрасних і малих речей, що оточують мене, мені все ввижається: вони мусять змінюватися, перейти в свою протилежність.

Якої муки завдають мені ці думки! І я мушу їх ховати від единого, кому я могла б усе сказати, бо боюся його стурбувати.

Концерт „Schola Cantorum“ був для нас тяжким розчаруванням. Старовинна заля на вулиці В'є Кольомбье була прекрасним місцем для „Stabat maer“ Перголезі й „Елегійної Пісні“ Бетговена. Вечір мусів закінчився „Реквіюмом“ Моцарта. Але з цією річчю сталася справжня катастрофа.

Рільке був обурений і говорив, що подібне виконання треба було б заборонити.

— Що стає з повагою до великих речей? Чи ти знаєш, де її можна зустріти? Часом там, де цього найменше чекаєш... Сьогодні вранці у мене була Марта. Вона плакала й сміялася: „Яке щастя! яке щастя! — говорила вона, — пані подала мені руку!“ А коли я спітав, чому вона не взяла твоєї простягнутої руки, вона подивилася на мене так по-дитячому й сказала: „Треба ша-

нувати!“ І вона втекла. Трохи згодом я знайшов на столі записку, написану її рукою: „Нехай Спаситель Вас благословить, ніжна й чиста душа!“ Я зберіг її для тебе — вона була призначена тобі.

— Чому стільки чуття, любови й делікатності приречені на негідне існування. Чому не знаходить відповіді злобність і жорстокість життя? — спитала я.

Райнер мовчав. Але, в дозі додому, він розповів мені „Історію трьох старих“, немов відповідаючи на стільки нерозв'язаних питань нашого існування.

„На березі моря жили троє старих ченців. Їхня велика мудрість і побожність кожного дня буvalа нагороджена якимсь маленьким чудом: уранці після молитви, купаючись, вони залишали свої плащі в повітрі, й вітер колихав їх аж до повороту господарів. .

„Одного дня, коли ченці, як завжди, проходжувались у хвилях, пролітав великий орел. Раптом він кинувся до води й, коли відлітав, тримав у дзюбі рибу. Бідна жертва намагалась вирватися з полону.

„Перший сказав: „Злий птах!“ І тої ж хвилини вітер

скинув на пісок його плащ.
„Другий сказав: „Бідна риба” — і плащ його так само впав.

„Третій подивився вслід птахові, що тримав рибу в дзьобі; він бачив, як той усе зменшувався, віддаляючись, і нарешті зовсім зник у сяйві світання. Чернечъ мовчав, і його плащ і далі розгойдував вітер.“

— Райнере, чи це відповідь? — спитала я.

— Так, — сказав він тихо. — Чи мудрець із цієї індуської легенди не відповідає якою мірою на всі питання, що ми їх не в силах самі розв'язати?

— Дорогий Райнере, любий Фра Анджеліко, — пропігла я, глибоко зворушена.

Ми ніколи не говорили про майбутнє, ми не торкалися в розмовах нашого власного життя. Але протягом довгих вечірніх годин, лишаючись насамоті, я питала себе: чи не природним було б, якби чоловік і жінка, такі близькі духом, з'єднали своє життя? Чи не було б безмірним щастям існувати для нього, освітлюючи його життя, розвіваючи його сумніви, бу-

ти для нього справді „Бенвенутою“?

Чи не писав він мені колись: „Скажи, чи всесвіт справді такий незмірно давній, що ми могли знати одне одного від передвічної ночі й до неуявного понад мостом раптового існування? Дороге мое серце, але ж учора ще, недавно, кілька тижнів тому, я ходив уздовж колосального потоку, я ходив узад і вперед роками, не знаючи, як його перейти. Бо ніхто його ще не перепливав власними силами. Я чекав, сидючи на скелястому березі, і не міг побачити навіть протилежного боку. А він шумів, безмежно широкий, і підносив мене всього на своїх розбурханих хвилях. Він заливав мене до останніх краплин моого мовчання. І я біг, я благав перехожого, — сподівався, що він почує мене, — але нічний вітер відносив мій крик, сова прорізала його звук; все відкидало мій голос... І ось, раптом, на світанку, ця неймовірна арка, я я простую до неї так легко, немов іду садовою стежкою...“

Це довір'я переповненого серця судилося мені! Чи була я гідна його? Чи не став він потіхою найгіркіших го-

дин моого життя, моїм щасливим миром, моїм благословенням? Чи могла я уявити собі життя без нього?

Але слідом лунав інший голос, жорстокий, невблаганий: „Чого хочеш ти? Чи ти прагнеш знести на землю Фра Анджеліка, очоловічите його, щоб він сприйняв твоє немов ідеальне кохання? Чи ти не бачиш, що він покинув працю? Чи ти не помічаєш, що він живе лиш тобою й для тебе? Чи не думаєш ти, що одного дня він може зненавидіти тебе, якщо ти наважишся скорити його життя, якщо ти позбавиш його відвічного права самотності? Чи це не буде зрадою його призначення?“

„Ні, — в безнадії кричало мое серце, — ніколи Райнер не ненавидітиме мене!“ Але голос вів далі: „Що ти зробила для нього? Ти його па-

ралізувала, ти припняла його до своєї любові! Згадай слова, написані для нього: „Шлях від ставання до величності — жертва“. Чи не чуєш ти в цьому приреченному тобі? Чи насмілишся залишитись?“

Коли ці думки накидались на мене, я вставала серед ночі, стояла перед розчиненим вікном, вдихала прохолоду й спостерігала, як місяць вилискує на водах Сени, або палаючими занадто розбудженими очима дивилася, як краплини дощу мигтіли на шибах у перших сірих променях дня.

Немов намагаючися знайти відповідь в безнадійному тремтінні серця, я в ці години невтомно читала й перечитувала листи Рільке.

Переклала з французької
О. Л — ч

Одного сонячного весняного дня стояв сліпий на розі вулиці. На його грудях находилася табличка: „Допоможіть сліпому!“ Але ніхто не звертав на нього уваги, хоч він вистукував своєю палицею по землі.

Недалеко від нього стояв інший сліпий. Майже кожний, хто проходив повз нього, кидав монету в його капелюх; деякі навіть верталися, щоб йому ще щось дати. На його табличці стояло: „Весна — а я сліпий“.

НА ВИДАВНИЧИЙ ФОНД »МИ І СВІТ«
з ложили:

Поодинокі жертвовавці: Кооператива „Єдність“ у Міттенвальді — 200 НМ., д-р Євген Котик (ЗДА) — 2 дол.

З біркова листа ч. 17

(збірку перевів п. Павло Гижка, Рерсебі, Англія)

Гижка Павло 1/-, Сікора Степан 1/-, Коваль Василь 6 п., Кенц Волод. 6 п., Голод Іван 6 п., Кошак Петро 3 п., Сімків Вол. 1/-, Стисловський Андрій 8 п., Шуль Іван 3 п., Стрихар Богдан 1/-, Кішкан Михайло 6 п., Лизун Михайло 6 п., Савчук Василь 3 п., Сміжак Дмитро 6 п., Вологій Іван 6 п., Якимечко Дмитро 6 п., Головач Олекса 2,5 п., Повшик Пилип 6 п., Слободян Мих. 6 п., Тиманський Григор. 6 п., Бідула Роман 6 п., Гайда Василь 6 п., Світлик Теодор 6 п., Берездецький Теодор 6 п., Ільків Іван 8 п., Табачин Микола 1/-, Зубрицький Мих. 6 п. Разом: 14 шілінгів, 6 пенсів.

З біркова листа ч. 18

(збірку перевів п. Іван Яворський, Бербі Кемп, Англія)

Іван Яворський 10/-, Зенон Магдій 2/6, Микола Гнатишак 1/6, Іван Волощук, Василь Павлів, Володимир Гудима, Павло Заліський, Петро Жук, Роман Бассарараб та Мирон Васьків — по 1/-, Юрко Іванчишин 8 п., Іван Голобут, Іван Борсукевич, Мих. Маланюк, Іван Гриців, Мих. Литвинів, Мих. Магаровський, Іван Озімінський, Казимир Семенчук, Василь Винницький, Іван Крижанівський, Василь Мандзяк, Михайло Вецків, Іван Пащчин, Іван Луговський, Василь Дмитренко, Степан Кавин, Андрій Герило, Володимир Кацур, Володимир Яріш, Хмара, Степан Олексевич, Михайло Карпів, Павло Федак, Яків Потатиник, Степан Папроцький — усі по 6 пенсів. Разом: 1 фунт, 14 шілінгів.

З біркова листа ч. 19

(збірку перевів п. Р. Яхторович, Престон Біссет, Англія)

Лаптута Мих. 4/-, Яхторович Роман 5/-, Ляшок Богдан 5/-, Петренко Сергій 4/-, Шимків Дмитро 2/-, Свідер Василь 1/-, Берчук Андрій 1/-, Василік Іван 1/-, Мацишин Петро 2/6, Гуменюк Теофіль 2/6, Гуменюк Вол. 5/-, Рутицький Мих. 4/-, Марчук Іван 2/6, Поляхович Іван 1/-, Чигур Микола 2/6. Разом: 2 фунти 3 шілінги.

Видавництво „Ми і Світ“ складає Жертвовавцям найщирішу подяку.

Збирайте на видавничий фонд, приєднуйте нових пепредплатників, тоді »Ми і Світ« буде розвиватися й появлятися правильно щомісяця!

